

**ТРАНСКРИПТ АУДИО-СНИМКА СА ОКРУГЛОГ СТОЛА
"ГЕОПОЛИТИЧКИ И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ МОГУЋИХ РЕШЕЊА
СТАТУСА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ"
ОДРЖАНОГ 19. ФЕБРУАРА 2018. ГОДИНЕ У ОКВИРУ УНУТРАШЊЕГ
ДИЈАЛОГА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ**

Округли сто је почео у 10.00 часова.

Модератор округлог стола је проф. др Андреја Савић са Факултета за дипломатију и безбедност.

МОДЕРАТОР:

Отварам Округли сто на тему "Геополитички и безбедносни аспекти могућих решења статуса Косова и Метохије".

Организатор овог скупа је Институт за стратешке студије Факултета за дипломатију и безбедност из Београда и Радна група за унутрашњи дијалог о Косову и Метохији.

Дозволите ми да на почетку поздравим високе државне функционере, г. Марка Ђурића, директора Канцеларије за Косово и Метохију и председника Радне групе за подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији, такође бих поздравио и г. Драгана Владисављевића, директора Радне групе за координацију и г. државног секретара Александра Живковића из Министарства одбране.

У односу на досадашње дебате које су се организовале у оквиру националног дијалога у вези статуса Косова и Метохије, овај данашњи скуп представља један искорак у смислу да даје неку одређену квалитативну иновацију, јер смо ми за разлику од размене мишљења, размене ставова увели и једну иновацију, то је једно научно истраживање. У питању је испитивање пројектног института под називом Геополитички и безбедносни аспекти могућих решења статуса Косова и Метохије. Такође смо увели и један предлог могућег модела на основу тзв. Делфи методе, доношења одлуке на државном нивоу, тако да ћемо ми током данашње дебате, осим размене ставова и мишљења бити упознати и са презентацијом тих резултата истраживања.

Дозволите ми да дам неколико уводних напомена, с обзиром да је ово тема која је врло комплексна и вишедимензионална. О овој теми се може разговарати са становишта историјских, геополитичких, економских друштвених, социолошких и каквих год хоћете аспеката. Један број тих дискусија ће се одвијати у том смислу, али бих ја у овој уводној речи указао на неколико кључних констатација.

Пре свега, рекао бих да од почетка југословенске кризе многа решења за Косово и Метохију, као најважнијег питања у новијој историји Србије, око којег постоје дијаметрално супротни ставови различитих фактора у друштву политичких странака цивилног сектора и других друштвених актера били су у оптицају. Београд и Приштина су имали низ преговора у разним форматима посредовања и представљања и постоји читава једна та хронологија тих преговора. Ја бих само вашу пажњу задржао на овај последњи аспект, на последњу фазу.

То је дијалог који је посредовани, где је медијатор ЕУ, који је почео 8. марта 2011. године, пре као технички дијалог, а касније и политички, који су резултирали првим Споразумом о нормализацији односа између Приштине и Београда априла 2014. године и са више од 15 техничких споразума, од којих већина није спроведена у целини или има велике заостатке.

Мислим да је важна чињеница истаћи, да је дијалог повезан за процесом интеграције у ЕУ обе стране, одн. условљавањима над Србијом у поглављу 35 – *acquis communautaire* и над Косовом у Споразуму о стабилизацији и придруживању. Најновији догађај који такође заслужује пажњу, то је нова Стратегија ЕУ за западни Балкан која је ових дана фебруара ове године усвојена, која предвиђа решавање питања пријема Косова у међународне организације и разграничења решавања питања међународно признатих граница, уместо досадашњих административних граница.

Постигнути споразуми у Бриселу су први који су се у једном дугом периоду сложили и Београд и Приштина. Морамо такође констатовати, да сваки нови предлог за Србију је представљао лошије решење у односу на претходни. Тако се од предлога за аутономијом у оквиру Србије преко Рамбујеа стигло до бомбардовања, а затим и до Ахтисарија и самопроглашене независности.

Зато се у тражењу решења, иако јавност у Србији, као ни на Косову и Метохији није још увек спремна за коначно решење, морају узети сви могући елементи који су стратешки важни за решавање овог горућег питања. Не треба сметнути са ума ни да постоје екстремно супротстављени ставови Београда и Приштине.

Београд је иницирањем Бриселског споразума из априла 2013. године и досадашњом реализацијом договореног, показао спремност да разговара са Албанцима са Косова о најширим могућим правима и надлежностима. Приштина, која је сада у фебруару прославила самопрокламовану независност, не реализује договорено у Бриселу и сматра да су коначно заокружили своју независност којој још формално недостаје пуни међународно-правни субјективитет, при чему се ослањају се ослањају на трансатлантски став Сједињених Америчких држава и ЕУ, да што хитније треба окончати Бриселски

процес нормализације односа Београда и Приштине закључењем правно-обавезујућег споразума о нормализацији односа Србије и Косова и Метохије.

Оно што такође заслужује пажњу, то је да је актуелна политичка власт у решавање овог проблема ушла са тешком хипотеком прошлости, а нарочито катастрофалних стратешких потеза претходне власти, која је, иако је међународно право на страни Србије, а Резолуција 1244 Савета безбедности УН потврђује наш суверенитет и територијални интегритет на Косову, пристала под притиском да се ово питање премести у надлежност ЕУ.

Видимо које су све биле негативне последице глобализације и геополитичких тих односа који се догађају у последње време, али постоји очигледно једно ширење маневарског простора Србије, која је у измењеном глобалном контексту у коме се појављују нови центри моћи, тај маневарски простор је сада проширен спољнополитичким иницијативама које надрастају регионални и европски ниво, пре свега на плану економских односа са ЕУ и Кином и у ситуацији војне неутралности, војно-техничком сарадњом са Русијом и НАТО-ом.

У досадашњим политичким активностима неки спољни центри моћи, САД и водеће државе ЕУ су политиком диктата наметнули Србији инфериорну улогу у остваривању државе Косова као НАТО пројекта, при чему су скоро сва кључна питања положаја Срба маргинализована. Нису реализоване одлуке из Резолуције 1244 о повратку прогнаних и расељених Срба и њихове имовине, као и одлука о повратку дефинисаног броја српских снага безбедности, даље, ту је непостојање правне и економске сигурности попут својинских права грађана и државе, културног и верског наслеђа, владавине права и функционисања правне државе, као и положаја Српске православне цркве, складу са међународним стандардима.

Такође, треба истаћи да Бриселски споразум са формално-правног становишта не представља међународни уговор већ политички документ између централних власти у Србији и привремених институција Косова и Метохије под међународним протекторатом на високом нивоу у аранжману ЕУ.

Уставно-правни положај садашњег Косова има обележја протектората са ограниченом независношћу и непотпуним међународно-правним субјективитетом. Он фактички постоји као самостална одвојена политичка заједница у односу на Србију као државу у пуном смислу те речи или као држава у држави. Постојећи Устав Републике Србије у преамбули прокламује, да је Косово и Метохија саставни део територије Србије, иако Косово има свој Устав, законе и органе власти.

С, једне стране Устав Србије је суспендован, а с, друге, Косово нема потпуну независност и међународно-правни капацитет. Мислим, да још једна констатација заслужује пажњу, а то је да би свако одрицање Србије од Косова и Метохије без обзира на формулу, дала носиоцима НАТО агресије из 1999. године правну и моралну сатисфакцију оправданости напада без одобрења организације УН.

У досадашњем току дебате било је доста разних предлога, иза којих су стајали и појединци и неке политичке опције и стручна јавност и свакако је да у том спектру тих алтернатива, у ком правцу треба ићи, постоји у одређеној мери консензус, у одређеној мери не постоји сагласност око свих ових питања.

Појавила се једна идеја о предлогу о реалној унији независних држава Србије и Косова, чији је иницијатор је био проф. др Владан Кутлешић. Појавила се једна идеја, предлог о подели или размена територија, Пчињски округ или Прешевска долина, за део Северног Косова. Постоји и једно средње решење, нормализација без признања, чији иницијатор је био г. Расим Љајић и наравно постоји једна идеја о томе, да се очува стање тзв. замрзнутог конфликта.

Наравно, у решавању статуса Косова и Метохије, постоје и могућности ослањања на различите моделе из међународне праксе, као што су случајеви северне Ирске, Јужног Тирола у оквиру Аустрије, Холандска острва, модел две Кине, мислим на ситуацију са договором око Хонг Конга, модел две Немачке, модел Кипра, модел Палестине, итд. Сви ови модели су врло стручно прецизно обрађени. Они заслужују одређену пажњу, али исто тако морам напоменути, да у сваком случају у свим овим ослонцима на неке моделе из међународне праксе, треба имати у виду сопствене, државне, националне интересе и сопствене специфичности, јер сваки модел сам за себе је специфичан за одређену државу, за одређено време и начине међународних тих односа. Дао бих један врло мали коментар, пре него што кренемо на конкретну дискусију око тих приступа и идеја везано за решавање статуса проблема Косова и Метохије.

Један од тих модела који је присутан - то је задржавање статус quo стања и ту заиста постоји читав један низ тих аргумената који иду у прилог, али који иду и против једне такве идеје. О томе се заиста може веома много говорити, ја бих само рекао пар неких кључних аргумената. Рецимо, код задржавања статус quo стања. Аргументи који иду у прилог овој идеји, то је измењена геополитичка ситуација у свету, да промотери државе Косово, нису више једини носиоци силе у међународним односима. Ту стоји, наравно, и констатација да је актуелна позиција Србије последњих година знатно ојачана и расте. Видимо да је и један значајан део, део јавног мњења за ову идеју, мислим ту на један апел групе јавних личности који је подржан једним делом од Српске Православне

цркве и наравно то је евентуална могућност да се рачуна на помоћ од Русије и Кине, сталних чланица Савета безбедности УН.

Наравно, постоје и аргументи, против. Реални живот је у многоне супротан задржавању од статуса quo. Косовски Албанци још 90-тих година прошлог века, нису Србију доживљавали као своју државу. Сетимо се само бојкота државних органа Србије, прославе њихових националних празника, демонстрације, тероризам, Ослободилачка војска Косова, итд.

Од Кумановског споразума 1999. године, држава Србија нема ингеренције у покрајини и то је нешто што је у сваком случају битна чињеница. Косово је признато такође од стране најмоћнијих држава Сједињених Америчких држава и водећих држава ЕУ, они чак и манипулишу цифром од неких 115- 116 признања, али видимо да је Србија у последње време једном снажном дипломатском иницијативом смањила тај број за 3, значи 3 државе су опозвале то признање, видимо неки дан је и четврта, тако да је то нешто што у сваком случају је константа која се тешко помера у задњих 10-ак година.

Оно што такође говори против ове идеје, то је једноставно понашање Косова. Оно је све присутније на регионалном плану са звездицама или без њих. Остварује сарадњу у значајним међународним институцијама, као што су ЦЕФТА, Светска и Европска банка, Венецијанска комисија, међународне спортске асоцијације, Берлински процес, итд. Једино што њима недостаје, то је значи столица у организацији УН. Приоритет садашње актуелне власти у Приштини је сконцентрисан само на обезбеђење признања независности и то је нешто што у сваком случају морамо стално имати на уму.

Идеја о моделу две Немачке. Ја бих само подсетио да је у питању како су у другој половини 20. века проблеме решавали некадашња западна Немачка и источна Немачка које су тих 70-тих година направили серију билатералних споразума, али без међусобног признања. Аргументи који иду у прилог овој идеји, јесте да је та могућност присутна и да може да се размишља и у овом правцу. Из овог предлога стоји Немачка водећа сила ЕУ и то је такође неоспорно.

Оно што спада у корпус аргумената који су против овог модела, то је да су неспорне разлике између Немачког и Косовског случаја, јер је на Космету све различито од Србије. Тамо смо имали исти народ, иста религија, иста култура, овде је све различито, етничка и верска припадност доминантног албанског становништва, језик, обичаји и култура вековно неповерење према неалбанском становништву, грађански рат, страна интервенција, једнострано проглашена независност, итд.

Модел фазне нормализације без формалног признања такође садржи један сет тих аргумената који иду у прилог да се на неки начин непризнавањем државе Косово, одражава став већинског јавног мњења у Србији, подупрт званичним ставом Српске Православне цркве, да оно што је поклоњено не може се вратити, оно што је отето, може се вратити. Аргументи који овде садрже етапе у нормализацији, подразумевају пуну економску и трговинску сарадњу, враћање државне и приватне имовине, владавине права према Србима који живе на Косову и Метохији, заштита културне баштине српског народа и да се у тој фазној нормализацији иде поступно до коначних политичких преговора и договора.

Наравно, да постоје и аргументи који су контра, против ове идеје. То је пре свега понашање Приштине у испуњавању договореног у оквиру Бриселског споразума, које није било ни искрено, ни стварно, фингирана је активност која је била само у мери да остави утисак оперативности. Све своје потезе Приштина је повлачила са својим главним ментором Сједињеним Америчким државама које су координирале активности са ЕУ. Тако да се овде сада отвара и могућност, идеја о међународној конференцији у које би узеле учешће сталне чланице Савета безбедности УН Русија и Кина, тако да је то нешто што се такође у последње време појављује као идеја.

Такође, постоји модел поделе Косова и Метохије који такође садржи аргументе који иду прилог, али има аргумената и против тога. Ја бих овде само истакао који би неки од тих аргумената био против ове поделе. Сматра се, заговорници ове идеје, да би се ту уз гаранције кључних носилаца међународне заједнице направио један дугорочнији и један трајнији мир.

Међутим, у аргументе против ове идеје, то је да рецимо, ако би се варијанта размене територија, северни део за Прешевску долину, као идеја која је присутна сада и у Америци и код неких Албанаца на Косову и Метохији, није утемељена на историјским чињеницама, јер територијално заокруживање некадашње покрајине Косова и Метохије после 1945. Године у време заједничке Југословенске државе, је било обављено 1959. Године, када је извршено прикључење општина са доминантним српским становништвом на северу. То су данашње општине Северна Митровица, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић. То је била једна политичко-административна одлука, где је из централне Србије изузето око 190 квадратних километара и поклоњено Аутономној косовско-метохијској области.

На крају, само неколико речи о идеји и моделу међународне конференције, која такође има аргументе про и аргументе contra. Оно што је ту битно, то је да се читава ова проблематика решавања статуса Косова може да буде повод да се коначно стави тачка на

дезинтеграцију бивше Југославије и успостављања трајног и стабилног мира у региону западног Балкана који је деценијама кризно жариште.

Ту постоји значи, идеја о иницирању целовите међународне конференције у коју би се поред ЕУ посредника у Бриселским преговорима укључиле и сталне чланице Савета безбедности УН. Такви носиоци међународне моћи, ти спољни центри међународне заједнице би били свакако гаранتي за једно трајно гранично разграничење између Србије и Хрватске, Србије и Босне и Херцеговине, Србије и Космета, Хрватске и Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе, Косова и Црне Горе, итд.

Наравно, свака од ових идеја изискује врло суптилно нијансирање, веома пажљиво изношење аргументације и једноставно профилисање таквог модела који би био прихватљив и са једне и са друге стране, али оно што је битно, то су гаранције кључних носилаца међународне заједнице. Ја сам покушао врло кратко да уведем учеснике у један контекст, значи, где смо тренутно, на чему смо. Мислим, да је читав овај национални дијалог у сваком случају један значајна потез државне политике. Врло је битно, да се дође до консензуса у решавању овог, за Србију, најважнијег питања, у новијој историји.

Сада бих предложио да кренемо на презентацију резултата истраживања пројекта Института, под називом – геополитички и безбедносни аспекти могућих решења статуса Косова и Метохије. Имате презентацију овде на овим слајдовима, а презентер ће бити студент Душан Радуловић. Колега Радуловићу, имате реч.

ДУШАН РАДУЛОВИЋ:

Хвала.

Поштоване даме и господо, моје име је Душан Радуловић и ја сам студент Факултета за дипломатију и безбедност. Презентоваћу вам резултате анкетног истраживања, које је Институт за стратешке студије при Факултету за дипломатију и безбедност реализовао у оквиру пројекта под називом - геополитички и безбедносни аспекти могућих решења статуса Косова и Метохије.

Наиме, сам циљ истраживања био нам је да видимо, какав је став студената и грађана Републике Србије према решавању проблема Косова и Метохије. Узорак сачињавају 532 испитаника из Србије. У питању је анкетно истраживање одн. упитник и саме податке смо прикупљали on line и обрађивали их дескриптивном статистиком у виду процената и просечних оцена.

Што се тиче саме структуре узорка, испитанике сачињавају како припадници, тако и женског пола. Поделили смо по старосној структури до 25 година и преко 25 година, по региону на Београд, који има највећи број испитаника, затим Војводину, Србију, како источну, западну, тако и јужну, и на Косово, које има 5% испитаника. Такође

смо поделили испитанике по занимању, на студенте и остале испитанике, имајући циљ, да нам сама циљна група управо буду студенти.

На почетку смо желели да видимо какав је сам однос студената и осталих испитаника према Косову и Метохији. Сваки став, могао се вредновати на скали од 1 до 5 и три става са највишом просечном оценом јесу, да за њих представља управо симбол српског идентитета, извор духовности српског народа и неotuђиви део Републике Србије.

Следећих пар питања тичу се самог тренутног стања у коме се Србија налази по питању решавања проблема Косова и Метохије. Наиме, желели смо да видимо који су то фактори који имају највећи допринос за тренутно стање у коме се Србија налази по питању решавања статуса Косова и Метохије. Наиме, одговори са највећим процентом, јесу да су то политички интереси великих сила, погрешна политика српских политичара и политичке елите кроз историју и одсуство дугорочних визија и стратегија о Косову и Метохији.

Затим смо желели да видимо, које су саме чињенице које тренутно иду у прилог Србији у преговарачком процесу, испитаници су се изјаснили, да су то пре свега, правне чињенице, одн. да су Косово и Метохија насилно, одн. НАТО агресијом одузете Србији. Затим, су уследиле историјске чињенице, да је Косово и Метохија вековима српско, а затим имовинске, позивајући се на катастарске књиге и имовину државе Србије.

Са десне стране можемо видети како су се сами одговори студената и осталих испитаника разликовали по различитим питањима. Наиме, студенти предност дају историјским чињеницама, док остали испитаници, имовинским. Следствено овом питању, јесте било, које чињенице иду у прилог Албанаца у преговарачком процесу, највећи број испитаника се одлучи да је то управо подршка западних сила. По питању, ко има највећи утицај на тренутно решавање статуса Косова и Метохије, највећу просечну оценоу су поново добиле велике силе, од 4,2%, док су затим уследили чиниоци друштвеног живота у Републици Србији и са председником Републике Србије на челу од 3,2%.

По питању, куда води тренутна политика Републике Србије, испитаници су се изјаснили, да води приближавању Косова међународној признатој држави од 57%, затим одржавању постојећег статус – кво стања од 33% и удаљавању Косова од међународно-признате државе од 10%. Такође, са стране можемо видети како су се поново разликовали одговори студената и осталих испитаника. Остали испитаници, превагу дају приближавању Косова међународно-признатој држави, док студенти предност дају одржавању постојећег, одн. статус – кво стања.

Што се тиче самих питања приступа и решења, поставили смо питање, колико је важно да се пронађе решење за статус Косова и Метохије. Просечна оцена је 7,9% и из тога можемо закључити да је са става испитаника од велике важности да се пронађе решење, а пандан томе јесте, да ли је могуће пронаћи адекватно решење, 36% се изјаснило са – да, 46% са – не, док је 18% - не знам.

На питању, на који начин Србија треба да приступи решавању проблема Косова и Метохије, испитаници су се изјаснили да треба одржавати замрзнути конфликт и чекати повољнији тренутак, затим трагати за решењем које ће задовољити и Србе и Албанце и иницирати међународну конференцију о целовитом решењу проблема на Балкану. На који начин Србија тренутно може значајније да утиче на преговоре о статусу Косова и Метохије, највише вредновани ставови јесу, да треба стављањем до знања да је спремна да преговара, али да неће одступити од националних интереса и позивањем на међународно право и Резолуцију 1244 Савета безбедности УН.

Затим смо размотрили и конкретне потезе Владе Републике Србије, које могу довести до побољшања позиције Србије у самим преговорима, испитаници су се изјаснили да је то јачање економских потенцијала Србије са 68%, затим дефинисање националне стратегије са 62% и повратак већег броја Срба на Косово са 57%, док се 8% изјаснило да се по том питању ништа не може учинити.

У следећем слајду можемо видети систем од 3 питања. Прво смо поставили, које решење бисте одабрали, затим, да ли је оно реално и које је решење заправо реално? Највише оцењени ставови јесу, да је Косово у саставу Србије као аутономна област и Косово као део Србије без икакве аутономије и самосталности од 27%. На питање, да ли је ово решење реално? 49% се изјаснило са – да, док је друга половина одговорила са – не, или – не знам, а са десне стране можемо видети како се процентуална разлика мењала, када се поставило питање, које је решење заправо реално?

Наиме, можемо видети да су прва два највише оцењена става спала са 27% на 18% и 15%, а да став тренутног стања, одн. статус – кво је порастао са 5% на 15% и Косово у међународним организацијама, али не и признат од Републике Србије са 4%, на 12%. По питању времена када Србија треба донети одлуку о трајном решењу статуса Косова и Метохије, највише вреднован став јесте, док се не створе повољнији међународни односи за Србију и по питању, ко треба донети такву одлуку, испитаници су се највише изјаснили да то требају бити управо грађани на референдуму.

Што се тиче самих питања последица, поставили смо питање, какви би се услови створили након евентуалног потписивања обавезујућег документа. Испитаници су се изјаснили да би се отворили нови проблеми по питању Санџака, Војводине и Прешевске

долине, затим би уследило погоршање живота Срба на Косову и отуђење културног историјског блага на Косову и Метохији. Следеће питање је било, какви би се услови створили евентуалним напуштањем преговора, испитаници су се изјаснили, да би се зауставиле европске интеграције Србије, поново је став погоршања живота Срба на Косову на другом месту, а затим да би се створили услови за економску, политичку и културну изолацију Србије од међународног дела заједнице.

Сам претпоследњи слајд садржи пропорционално, како су испитаници одговарали, да ли би се преговарањем или напуштањем преговора које би се особине руководству Србије приписале и да ли би они заштитили интересе Србије и њених грађана, оправдали очекивања пријатеља Србије или оправдали очекивања грађана Србије. Наиме, по резултатима истраживања можемо видети да се руководству Србије преговарања могу приписати особине, као што су зрелост, мудрост и политичка рационалност.

Сам последњи слајд је уједно и закључак нашег истраживања и за то смо узели, шта је то највредније што на Косову и Метохији Србија треба сачувати по сваку цену, иако је сваки од ставова од изузетне важности, испитаници су се одлучили да то управо треба бити српски народ који живи на Косову и Метохији и културно историјско благо и верски објекти са просечном оценом од 6,3% и са којим ставом се слаже 88% испитаника.

Ја бих вам се сада захвалио на пажњи и своју реч препустио, наредном излагачу. Хвала.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем презентеру, студенту Душану Радуловићу. Идемо на први круг дискусија. Предвидели смо да до 11,30 да учешће у дискусији узму проф. др Ненад Ђорђевић, Владислав Јовановић, Владан Јовановић и проф. др Бранко Крга.

Дао бих реч декану овог факултета, проф. др Ненаду Ђорђевићу. Изволите.

ПРОФ. ДР НЕНАД ЂОРЂЕВИЋ:

Захваљујем. Ја сам приликом одабира теме за дискусију определио се да питање Косова и Метохије предложим решење кроз неколико суштинских питања. Ако међународна заједница стварно жели да Балкан направи оазу мира, онда мора што пре да организује мировну конференцију о распаду бивше Југославије. Она је била организована под покровитељством Организације УН. Главни арбитри мировних конференција, били би Русија, Кина, затим ЕУ, на чијем челу била Немачка и САД.

Такође учешће би узеле и друге државе које би били актери решавања тренутних проблема везаних за ово питање. Мировна конференција би морала да узме у обзир и неколико питања. Прво питање би било, питање граница, а друго питање, питање , сукцесије. Можемо набројати више питања граничних спорова између бивших република и покрајина Југославије. Превлака између Србије и Хрватске, Шутурин између Босне и Херцеговине и Црне Горе, Бугарска клисура између Црне Горе и Косова, Пељешац између Хрватске и Босне, Штрпци између Црне Горе, Босне и Србије. Пирански залив, између Словеније и Хрватске и разрешење са Хрватском на Дунаву.

Питање сукцесије би имало 3 питања. Имовинско разграничење и финансијско разграничење и привредна разграничења. Ово су само нека од питања о којима можемо да говоримо, а која изузетно оптерећују однос између суседних држава.

Даље се може разговарати са становишта међународног јавног права и о територији и имовини шта је ко унео у Југославију. Онда би питање Косова и Метохије и Барање било административно питање за остваривање државних граница и било би лако решиво. Ово напомињем из разлога што су АВНОЈ-евске границе биле административне и државне, код њеног одређивања није се водило рачуна о етничкој припадности појединих делова, као ни о становништву које живи у тим областима. То је нормално, јер су сматрали да ће ти делови бити увек саставни део Југославије, па се није ишло у детаље.

На међународним скуповима који су покушали да одреде границе новонасталих држава у процесу ... у картама малих размера границе су се повлачиле дебелим фломастерима и онда се на тим картама разлике у километрима биле од 2 до 5, евентуално 7 км. То је било довољно непрецизно да би могло да буде прихватљиво. Било је много опструкција српских политичара, као на пример у првој Влади, шеф српске дипломатије у чије је време нестало много докумената и строго поверљиве архиве Министарства спољних послова који су наводно изгорели. То је врло сумњиво. И у том пожару изгорела је само чајна кухиња на спрату где се налазила архива, али не и архива.

Том приликом између осталог, нестало је и оригинал Дејтонског споразума. Због тога Република Српска ни данас не може да утврди своје границе због линије које су исцртане фломастерима. Тако на пример, границе између Србије и Хрватске покушава да од стране Хрвата да се реши увидом у катастарске књиге Аустроугарске, су старе преко 150 година, а не како међународно право прихвата, да се границе одређују матицом реке. Тај њихов став подржавале су државе запада. Државе запада су сматрале да Србија не треба да има у власништву обе обале Дунава из геополитичких и геостратегијских разлога. У питању је око 110 квадратних километара. На даље, питање односа Србије са бившим републикама и покрајинама морају се ставити у контекст историјских чињеница.

Косово и Метохија су увек биле саставни део Србије. Такође, Србија од 1958. До године припојила је скоро 200 квадратних километара Косову и Метохији који су постали њен саставни део. У прављењу АВНОЈ-евских граница, Србија је једина Република која је имала Аутономне покрајине. То је било у складу са максимом, што слаба Србија, јача Југославија.

АВНОЈ-евске границе су биле административне, не државне територијалне промене на простору северног Косова изведене су 1959. Године, тако што су Косовској Митровици припојени и Лепосавић и Лешка, где су већином живели Срби. Званично образложење било је да је главни део гравитира ка Митровици због рудника. Стварни разлог био је обезбеђивање ... за избор Петра Стамболића међу делегате Савезне Скупштине. Када је 1959. Године донета одлука да у Косово и Метохију уђе срез Лепосавић, заправо то је учињено тако што су срезови Лепосавић и Лешке из Рашког округа припојени Косовској Митровици и посебно унели свој атар у ту покрајину.

То значи да Косово није имало територијалну целовитост нити је промена територије која је обухватила извршена је одлуком о промени граница била правно-заснована. Оваква Стамболићева одлука, одн. померање граница скупо је коштало Србију, јер тек после тог проширења област Косова и Метохије улазило се на нови ниво, она постаје АП Уставом из 1963. године. Две године после Брионског пленума из њеног састава избрисан је назив Метохија, зато што ... његово порекло српско црквено имање.

Петар Стамболић је пропустио да у имену Аутономних покрајина на Косову и Метохији одлучили су у покрајини. Тих дана косметски Шиптари одлучили су да се убудуће зову Албанци. Тако нпр. Тито је 1945-1946. године у интервјуима са ... медијима отворено говорио да област Косова и Метохије бити припојена Албанији. На питање ... шта ће бити са овим делом Србије, Броз је одговорио - зависи какав ће режим бити у Албанији. Ако дођу комунисти на власт ово може бити припојено Албанији. Енвер Хоџа је у својим успоменама навео да му је Тито обећао да ће Косово и други крајеви Југославије где живе Албанци уступити Албанији, чиме би се створила балканска федерација.

... (неразумљиво) кад је приликом посете Москви 1947. године најавио Стаљину да ће Косово и Метохија бити уступљено Албанији. Тај план није остварен због Резолуције ИБ-а. Управо из тих разлога Албанци одлажу формирање заједнице српских општина. Будућа заједница српских општина на Космету има све ингеренције просторног планирања и радњи и биће брана сваком покушају да се власт у Приштини злоупотреби овај део изградње посебно Копаоника за своје циљеве.

Такође, треба да гласи да Копаоник никад није био ... Косова, док Петар Стамболић 1959. године прошлог века није овај део планине заједно са и и добрим делом општине припојио Косову. Све касније, показује да се овај део Косова врати Србији, ти покушаји су пропали и били су без резултата, јер је Београд упркос захтевима из Лепосавића и Лештана није имало политичку вољу.

Ако се узму у обзир АВНОЈ-евске границе, што је узето као општи принцип у спасавању Југославије, онда би територију припојену општинама било неопходно вратити Србији, тј. ставити под српску јурисдикцију. Потом треба ући у преговоре о Косову и Метохији и њиховом статусу и њиховој имовини. Тзв. Косовка држава је приватизовала 900 српских предузећа и без сагласности Србије, прибавила себи велику материјалну корист, и де факто опљачкала српску државу.

Све те чињенице САД и ЕУ гледале су благонаклоно, чак и подржавале тзв. Државу Косово да настави са пљачком српске имовине. Тако нпр. највећи број концесија за рудно богатство и великих система, као што је "Теленор" и др. предузећа добили су учесници у стварању државе Косово (неарзумљиво) грађани, држављани САД, као накнаду за свој труд и рад. Због тога, западне државе и САД избегавају да уђу у питање објективног решавања косовског проблема, већ константно врше притисак на Србију на њен улазак у ЕУ, условљен је решавањем питања граничних спорова између Србије и Косова и Метохије.

Већ константно врше притисак на Србију, њен улазак у Европску унију условљен је решавањем питања граничних споразума Косова и Метохије, као и изналагање модалитета за пријем Косова у Уједињене нације и друге међународне организације. Западне велике силе, укључујући Сједињене Америчке Државе, Европску унију и Велику Британију и Немачку и друге, воде своју спољну политику у циљу оснивања својих интереса. Стога можемо да разумемо жељу чланица НАТО држава да се од Косова и Метохије направи НАТО држава.

То није само политичко питање, већ и економско и геополитичко и геостратешко. Војна база "Бондстил" која је изграђена на Косову и Метохији, представља највећу војну базу Сједињених Америчких Држава и НАТО-а ван граница САД-а у чијем се саставу налази највећа војна болница ван територије Сједињених Америчких Држава где су смештени амерички војници, рањеници у Авганистану, Либији итд. такође, у оквиру "Бондстила" обављане су операције Србима и другим националностима из ратом захваћених простора, узимани људски органи и пресађивали америчким војницима или продавани на светском тржишту.

Притисак који су вршили на Србију од стране западних земаља је очигледан. Тако на пример, подршка немачког вице-канцелара и министра иностраних послова који је боравио пре десетак дана у Београду, а касније и у Приштини, дакле који је био у посети Београду, а потом у Приштини, изнео је да ће учинити све, односно да ће извршити притисак на све европске државе које нису признале Косово, да га признају. То одудара од политике добрих односа између Немачке и Србије.

Са друге стране, сматрамо да је мировна конференција била најрационалнији и најсиловитији начин решавања проблема бивше Југославије и Косова и Метохије. Тако би на најбржи и најцеловитији начин били створени предуслови за трајни мир на Балканском полуострву и могућег бржег учлањења Србије у Европску унију.

Исто тако, хтео бих да кажем неколико речи о томе да се ово не сматра смањеном применом Резолуције 1244 и да питање сукцесије би морало да буде у потпуности решено, јер се ради о милијардама евра које су остале на Косову, иако се зна да Косово располаже са два до три пута већим рудним богатством него што располаже Србија и да би та питања морала да се реше на начин који би одговарао и Србима и Албанцима.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем декану проф. др Ђорђевићу. Сада бих са великим задовољством дао реч некадашњем министру иностраних послова, господину Владиславу Јовановићу, да се укључи у дискусију. Господине Јовановићу, изволите.

ВЛАДИСЛАВ ЈОВАНОВИЋ:

Хвала лепо. Почаствован сам овим позивом, јер сам се прилично деактивирао и ствари посматрао више са стране, него неким иоле директним утицајем на ствари које се развијају. Због тога се и нисам нешто посебно спремио, али ћу се трудити да будем што јаснији и што директнији, јер само тако можемо да утврдимо пуну истину о ономе где се налазимо, са чим се сусрећемо и куда нам ваља тражити излаз из ове тешке ситуације.

Прво, хтео бих да подсетим на један историјски документ који није уопште помињан, нити коришћен до сада, а то је после политичких промена 5-ог октобра 2000 године, генерални секретар Уједињених нација је послао писмо нашој новој власти у коме тражи да се наша молба за поновни пријем у Уједињене нације, напише у духу тог писма. То писмо је писала америчка рука, Ричард Холбрук. Генерални секретар Анан је само то преписао и послао нашим. Не знам да ли је наша нова власт, тадашња, то писмо користила приликом тражења пријема. Претпостављам да јесте, али оно што је важно у том писму јесте да се ми подсећамо на налаз и закључак билатералне комисије да је бивша Југославија престала да постоји и да се позивају све републике да у својим тадашњим, раније АВНОЈ-евским границама, затраже пријем у светску организацију.

То се десило годину и по дана после завршетка агресије на Савезну Републику Југославију. Са америчким знањем и учешћем у писању тога. Не разумем зашто се та чињеница не користи са наше званичне стране за подсећање свих и свакога да смо ми и после те агресије признати са нашим целокупним границама и да је чак изражена званична жеља и очекивање светске организације, да ми молбу напишемо са тим чињеницама. Вероватно да се то налази у архивама и препоручујем да се тај моменат више користи у нашем политичком саобраћају, нарочито са Уједињеним нацијама, Америком и другим великим силама.

Друго питање које нас саплиће све ово време, ево већ 17-18 година, то је што та наша несрећна нова власт у свом поданичком маниру је пропустила да каже да ми желимо да будемо чланица Европске уније, јер је то природно за једну европску земљу да тамо иде. Али, да то желимо да чинимо под истим условима под којима су примљене друге земље чланице, а то значи са њеним границама дефинисаним њиховим уставом. То није учињено, него је остављена празнина и та празнина се користи против нас до дана данашњег укључујући у Бриселским разговорима.

Имали смо пре неки дан немачког министра који је до сада најбруталније рекао – ви прво морате да потпишете тај споразум са Косовом, то значи да га признате, а онда да очекујете награду, а то је чланство у Европској унији. Сада је то много теже учинити, јер је прошло толико времена, а ми смо се у нашим политичким активностима прилично сродили са тим недостатком у нашој политици према Европској унији и другим западним силама, али никад није прекасно.

Можда би и сада ваљало подсетити оне који врше директне притиске на нас све отвореније, а можда сутра још бруталније, да ми ништа друго не желимо, него да будемо чланица Европске уније под истим условима као што су то и друге биле и да молимо да се то поштује, па нека се онда они изјашњавају да ли то желе или не желе. Ако не желе, онда је терет одговорности за проблеме у даљим преговорима на њима, а не на нама. Никако не би требало да се ми повучемо зато што су они брутални према нама, него да њима оставимо да се изјасне.

Друго питање је – шта је Косово? Још је Ругова деведесетих година на питање француских новинара – која још људска и мањинска права Албанци желе да би били задовољни? Он је грубо одбацио све те сугестије и рекао – нас Албанце интересује само територија и република. Значи да то уопште није било хуманитарно питање, него сецесионистичко још од тада са тим миротворцем Руговом, а да не говоримо о овим садашњим људима који су то покушавали да остваре оружјем и уз помоћ НАТО-а у томе прилично успели.

Према томе, они то Косово од почетка третирају као територијално питање, занемарују остала питања – безбедносна, хуманитарна итд. Бојим се да смо ми по мало превидели то и да са наше стране се недовољно истиче да ми сматрамо Косово територијалним питањем, јер је то неодвојиви део наше територије који је правним и физичким насиљем отргнут и од тога је произведена некаква квази држава. Било би добро да се у наш став унесе и нагласи и тај моменат, да је Косово за нас не само безбедносно и хуманитарно питање, него превасходно територијално, што произлази из преамбуле нашег Устава. То просто да други не извуку погрешне закључке, да ми тиме што инсистирамо првенствено на безбедносним питањима, испуштамо свесно ону садржину преамбуле, да је то територијално питање и да из тога извуку погрешне закључке.

Бриселски преговори су резултат рада или нерада претходне Владе. То је огроман пропуст. Историја ће о томе рећи своју реч. Ти преговори су усмерени на наше суочавање са реалношћу произведеном низом аката правног и физичког насиља и ми се суочавајући се са тим, морамо корак по корак изјашњавати *vis-a-vis* те нове тзв. целине нове државе. Иначе, ти преговори као такви не могу да доведу до циља који ми желимо, а желимо правичан циљ, компромисни, јер је циљ спонзора Албанаца и главних архитеката тих преговора, да се ми миц-по-миц доведемо до тога да коначно прихватимо ту нову реалност кроз једну од формула. Једна од њих је Ишингерова. Има и неких другим, али у сваком случају то су њихова очекивања и они мисле да би то могло да се оствари.

Разуме се да нема успешних преговора без задовољних учесника. Ако би се то остварило, српска страна би била потпуно незадовољна и незадовољена и то значи да то нема перспективе тим преговорима, овако како се они усмеравају.

Постоје ту и друге идеје о којима смо мало час и чули, које се врте. Хоће ли то да буду само жеље појединаца или су то пробни балони да се види реаговање других, чак и један амерички професор је говорио о потреби стварања националних држава на Балкану, а то значи да допушта могућност прекрајања граница. То опет не може да се изведе, ако би се и прихватило тако како је сугерисано, него само путе неке нове међународне конференције, ако би до ње икада дошло.

Према томе, питање завршетка ових преговора се логички и природно наслања на једно друго питање, а то је – за кога време ради? Да ли време ради за албанску страну и њихове заштитнике или не ради за њих, па се питање поставља – за кога ради, да ли би могло да ради за нас? Ту се мишљења наша сучељавају и разилазе. Има ту и емоционалних, а има и разлога страховања да бисмо, како се то раније говорило, пропуштањем још једне могућности, пропустили и последњу шансу да било шта задржимо опипљиво као наше присуство на Косову и Метохији.

Али, када се поставља то питање – за кога време ради, ја лично мислим да не треба замрзнути тај конфликт, јер то није исти случај као Кашмир, као Блиски Исток, као Северни Кипар. Ипак су тамо другачији разлози који тамо постоје, али није ни замрзнути конфликт заувек, него је то само одложено решавање за само, по мени, десетак година. Зашто то кажем? Зато што је Косово постало тзв. независна држава пре десет година. Резултати њеног упињања да постане светски призната држава су изостали и како време пролази све мање ће бити перспективно.

Са друге стране, спонзори косовске независности су веома свесни хипотеке коју имају због свега онога што су чинили и чине у вези са Косовом, а они су учинили и чине не из противзаконитих радњи, од агресије, па надаље, супротних међународном праву што бode очи и великом делу европске јавности, али и светској јавности. Тим пре што се то осећање непријатности, због тога што имају тај ужарени кромпир у рукама и не могу да га се ослободе, се компликује и повећава и чињеницом да сецесија као таква је све мање популарна у свету. Не само у Европи, него и другде. И да једно насилно отимање мањинске заједнице из једне државе и њено претварање у самосталну државу није нешто што може да добије аплаузе у свету, напротив.

Ових десет година је максимум који су могли да постигну, не само због религиозних осећања неких муслиманских земаља, него и због притисака и подмићивања од стране Америке и Енглеске, који се настављају. Међутим, то се практично исцрпilo и сад могу да очекују пре један повратни процес осипања тог признања, неголи прогресивни процес његовог повећавања.

Са друге стране, Косово као црна тачка или црна рупа у Европи, за ових десет година, није променило ту слику. Замислимо шта ће бити од сада за следећих десет година. Колико ће то црnilo Косова да буде веће и неприхватљивије за Европу као најетаблиранији континент на свету где се нерегуларности не могу трпети за дуже време. Могу се трпети у Азији, један Кашмир или на Блиском Истоку, али у Европи један нерешени конфликт не може да траје тако дуго.

Са друге стране, други негативни елементи на Косову и Метохији све више скачу у очи. То је та корупција, то је имиграција самих Албанаца који напуштају ту срећну нову земљу коју су добили. То је криминал, то је дрога, то је међународни тероризам, то је на крају и имиграција све већег броја људи из муслиманских земаља ка Европи и стварање и јачање тог унутрашњег менталног отпора према чињеници повећавања њиховог броја у Европи.

Све те чињенице не могу да погодују расту симпатија других за ту новостворену бумеранг државу Косово и Метохију. Због тога ће заштитници те тзв. државе, пре свега Америка, морати да закључе да не могу да тај процес заврше без сарадње са Србијом, јер Србија има тапију, има право. Без тог права, колико год реалност била насилно створена, на другој страни, ништа не може правно ваљано да се уради. Не може Косово да се уведе у Уједињене нације без одустајања Србије од тог права. То је право матичне државе, својеврсни вето који она има на евентуални излазак било којег њеног дела и амбиције тог дела да постане нова држава.

Имали смо у историји пуно примера, да сад поменемо само кад се Бангладеш одвојио, Пакистан то није прихватио иако су велике силе биле сагласне у Савету безбедности и требало је да прође најмање две године да он да сагласност, разуме се добио је он неку компензацију. Вероватно је та компензација од Америке била да зажмури над његовим нуклеарним наоружавањем. Вероватно, нисам сигуран. Имате Еритреју која се две-три деценије отимала од Етиопије, па није у томе успевала. Тек иза тог периода је добила своје осамостаљење. Имате Јужни Судан који се неколико година вртео и није могао да се осамостали без прихватања Картума и то је учињено после више година, тек када је Картум добио компензацију у виду експлоатације нафте итд.

Према томе, знају Американци као спонзори Косова да не могу да то заврше без Србије и мораће у периоду од сада до десет година да закључе да морају праве преговоре да воде са нама, а не ове који су у Бриселу и ти преговори би имали да буду оно што наш председник сада наглашава, да компромис мора бити задовољавајући за обе стране. Мора се понудити Србији одговарајућа компензација, територијална или нека друга, то је ствар преговора. Тада би то били преговори равноправних страна. Ово сада, нису преговори равноправних страна. Имамо Србију и три друге стране које су солидарне у томе да сада Србија мора да даје друге уступке, да би се довршило оно што су они наумили.

Шахисти би рекли да се спонзори косовске независности сада налазе у оскудици времена или цајтноту, управо из разлога које сам казао. Они су морали да науче да за ових десет година нису могли да остваре тај циљ и да ће још мање могућности бити да то ураде у следећих десет година. Због тога ће морати да скрате то време, тиме што ће нам морати да приђу у једном тренутку и да понуде праве разговоре, са правим часним излазима. Било тиме што би се Косово вратио у Србију на неки начин или што би се извршила нека подела или понудила нека друга компензација Србији. То су ствари за те будуће разговоре који ће по мени бити неопходни и нужни и ми само треба да останемо принципијелни у свом ставу да не попуштамо и да сачекамо тај повољни тренутак који је ту негде у следећим годинама.

Иначе да вас подсетим да наша историја нам је дала више добрих поука. Прво, да не треба да се конфронтирамо са јачима од себе, да се не бисмо наболи на њихове бодље и друго, да не треба да капитулирамо, јер капитулација је практично знак престајања да постојимо. Рецимо, кад бисмо ми пристали да се одрекнемо Косова зарад уласка у Европску унију, тиме бисмо изгубили право да се зовемо државом, јер се ниједна држава у последњих 200-300 година није одрекла дела своје територије ради уласка у било коју међународну организацију. Зашто бисмо ми били први и једини?

Мене радује то што наш председник наглашава да тако нешто није могуће и то је нешто што би могли да одржимо као принципијелни, чврсти став у временима која долазе, по мени она нису неповољнија од оних која су била или која су сада и напротив, да су изгледнија ако се држимо тог принципијелног става и не попуштамо пред притисцима ма какви они били. Хвала лепо.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем господину Владиславу Јовановићу на врло конструктивној дискусији. Сада бих дао реч проф. др Бранку Крги, некадашњем начелнику генералштаба и професору и сараднику Института за стратешке студије факултета. Колега Бранко, изволите.

БРАНКО КРГА:

Господине председавајући, господине Ђурићу, поштоване даме и господо, као што сте чули Факултет за дипломатију и безбедност ослоном на научно-наставну проблематику којом се бави, приступио је овој јавној дебати у најбољој намери да помогне у решавању овог, видели смо, озбиљног проблема.

Из нашег истраживања се види да је од могућих варијанти решавања косовско-метохијске кризе највише подршке добио замрзнути конфликт. Чини се ипак да би у овом периоду било боље да се конфликт сматра отвореним и да се трага за оптималним решењем уз активну и водећу улогу Србије. У решавању овог проблема, по овој варијанти, по мом мишљењу, требало би применити интегрални приступ, што подразумева ангажовање политике и дипломатије на највишој и резиденцијалној основи, затим економије и елементима система националне безбедности, културе, науке, медија и других потенцијала у више фаза.

Наиме, вишедимензионални проблем не може се решити само једном димензијом, на пример, дипломатијом, зато је потребан овакав интегрални приступ. Да би се дошло до овог оптималног решења у оквиру интегралног приступа, у овом излагању указаће се само на ангажовање три чиниоца: дипломатију, елементе система безбедности и науку и то кроз три фазе. Прва до краја 2019 године, друга од 2019 до 2025 и трећа после 2025 године.

Дипломатија је и до сада имала значајну улогу у решавању овог проблема, али видели смо, са ограниченим успехом.

Ова делатност требало би и даље да има доминантну улогу у све три наведене фазе, посебно у првој фази, требало би да усмери своје активности на следеће – у наступима према свим спољним чиниоцима треба још упорније и аргументовано потенцирати да Србија није изазвала сукобе на Косову и Метохији, већ су то учинили албански екстремисти уз страну подршку, да није вршила етничко чишћење, као и да је бесправно и непотребно била изложена бруталној агресији ради отимања дела територије.

Дипломатија треба да се ангажује заједно са науком, да се оцене геополитички трендови, који су сада на сцени на глобалном регионалном плану уз потенцирање поступка за утврђивање реалног геополитичког кода Републике Србије. Код најважнијих међународних институција требало би наставити са инсистирањем да се је Косову и Метохији нестабилна политичко-безбедносна ситуација, да се перманентно нарушавају све вредности на којима почива савремени свет, да се не поштују одредбе међународног права и донета документа, пре свега Резолуција 1244 и одредбе завршног акта из Хелсинкија уз потенцирање да су аспирације за независно Косово само етапа у стварању тзв. велике Албаније, што би могло да доведе до озбиљнијих поремећаја у региону и шире.

Према кључном међународном фактору, Сједињеним Америчким Државама, који спонзоришу косовску независност, требало би испољити још већу активности тим пре што изгледа да у реаговању америчке администрације има неких нових елемената.

У односу на Европску унију, деловање би требало усмерити са циљем да се утврди да ли је решавање проблема везаних за односе Београда и Приштине заиста кључно за пријем Србије у ту асоцијацију или ће то бити геополитички споразуми, односно неспоразуми на релацији Брисел-Вашингтон-Москва, какав је случај био код пријема балтичких држава Румуније, Бугарске итд. Пошто је правно обавезујући акт, како кажу „бели папир“, прилика је да наша дипломатија утиче на његов карактер и садржај.

Требало би знати наставити примерену и коректну активност према земљама које нису признале независност Косова као и према онима које се евентуално колебају при чему неке потезе, као што су они који долазе из Шпаније, не треба тумачити као подршка српској страни, већ принципима међународног права. У оквиру тога Србија би могла примерено реаговати према оним факторима који врше притисак на пет земаља Европске уније и друге, да признају независност Косова.

Активност добрих намера и залагање за мир према суседним земљама, као и мањинама у нашој земљи, треба наставити са још израженијим садржајима, јер се то пре или после увек покаже као добитна комбинација.

Од елемената система националне безбедности посебну улогу имају војска, полиција и обавештајно-безбедносне службе. Војска Србије је имала најзначајнију улогу у току одбране од агресије 1999 године. У овом периоду војска би требало да настави сарадњу са Сједињеним Америчким Државама, Руском Федерацијом, НАТО-ом и са суседним земљама. Требало би да посебно одржава добре контакте са снагама КФОР-а на Косову и Метохији, наглашено штитећи интересе Србије и у тим контактима да стално потенцира повратак дефинисаног броја припадника војске и полиције на тај простор.

Без обзира на искрено залагање за мир, неопходно је стално јачање оперативних и функционалних способности Војске Србије, не зато да би се опет ратовало, већ напротив, да земаља не буде увучена у неки нови оружани сукоб, али ако до тога ипак дође, да буде способна да испољи своју суштину у одбрани земље. Потребно је стално наглашавати противљење Србије да самопроглашено Косово формира своје оружане снаге.

Полиција Србије има такође значајну улогу у свим фазама разрешавања ове кризе, а сада се то посебно односи на следеће: требало би да документује злочине који су се годинама догађали на Косову и Метохији, а посебно оних који су се односили на убиства, трговину људима и органима. Борба против криминала, корупције и тероризма је сталан задатак наше полиције у чему би могла да понуди и сарадњу косовској полицији. Као знак добре воље, могла би се размотрити могућност школовања кадра за косовску полицију.

Обавештајно-безбедносне службе имале су значајну улогу у досадашњем периоду, а треба да наставе тако и убудуће. У том смислу, треба да се ангажују на појачаном прикупљању свих релевантних података који се односе на ову кризу. Добро је да се настави међусобна сарадња тих служби као и она са утицајним страним службама. Нарочито је важно да те службе достављају квалитетне информације, анализе и процене, неопходне за планирање и предузимање правовремених мера од стране наших надлежних институција. Позитивна је чињеница што постоји Савет за националну безбедност који врши координацију рада тих наших служби.

Наука, пре свега историја, политичке и правне науке, нарочито у овој фази имају наглашену улогу у томе да разобличи бројне стереотипе и неистине на којима се у мноме заснива реаговање страних фактора, као што су на пример – да је Косово посебан случај, да су Албанци староседеоци тог простора, а Срби некакви узурпатори, да су у уставно-правном систему Србије били неравноправни грађани итд.

Наведени елементи су деловали и до сада. Овде се ради о томе да би њихово ангажовање требало да буде појачано и то плански. Ако наведено ангажовање не би дало очекиване резултате у прве две фазе, тј. негде до 2023-2025 године, могао би се размотрити део покретање иницијатива за одржавање међународне конференције, о чему је већ овде било говора, тим пре што смо чули пре неки дан и Јункера на Минхенској конференцији, да је рекао да на Балкану постоји много граничних спорова.

На крају, неколико закључака и предлога. Косовско-метохијска криза је заиста озбиљна, али треба полазити од тога да Србија има јаке адуте, да је то и шанса да се покаже као одговорна земља која упорно чува своју територију, спремна је да кроз разговоре и компромис уважи интересе и Албанаца, залаже се за мир и суштински важне елементе стабилности. На евентуалне нове ударе који могу да наступе, треба реаговати целисходно, стрпљиво. Неке земље, видели смо, чекале су и стотину година да врате неке своје територије, али и одлучно, ако се оцени да је то потребно.

Без обзира на притиске не треба прихватити решење којим би Косово добило атрибуте пуног суверенитета и спољног капацитета њиховог суверенитета. Тиме би се избегло да се Србија сврста у оне факторе који крше међународно право. Наша земља не би учинила преседан да се добровољно одрекне дела своје територије, не би се обезвредиле жртве у одбрани 1999 године, не би изневерила оне државе које нису признале Косово, а представљају већину човечанства. Избегла би се евентуална унутрашња превирања, Срби са Косова и Метохије, иако под притиском, вероватно се не би већински иселјавали. Могуће је да и поред упорности наше земље ипак дође до неких неповољних појава у правцу добијања атрибута државности Косова, али то би имало сасвим другачију конотацију, него да Србија на то пристане.

Посебно би требало избећи модел, по мом мишљењу, две Немачке и то из суштинских, политичких, историјских и психолошких разлога. А ако би се трагало за страним моделом, онда би то могао да буде пример Оландских острва. Без обзира на избор варијанте за решавање ове кризе, ради заштите националних и државних интереса, неопходно је плански и организовано ангажовати све потенцијале којима земаља располаже, чиме би се показало да Србија није без шанси, што би сигурно произвело и умерени оптимизам.

На основу искустава из односа Албанаца и неких међународних фактора према усвојеним и правно-обавезујућим актима, какви су Повеља Уједињених нација, Завршни акт из Хелсинкија, Резолуција 1244, па и Бриселски споразум, очигледно је потребно да се и при евентуалном усвајању неког новог документа, наглашено води рачуна о томе да се предвиде механизми како би се они обавезно реализовали. Треба аргументовано одбацити

тезе да је сада проблем само на северном делу Косова, као и то да Косово треба одвојити од Србије, како Русија више не би имала значаја у подршци нашим интересима.

У одређеним околностима може се ставити до знања да је Србији познато да се Косово не подржава из разлога који се наводе јавно, већ из геополитичких интереса да неке западне земље побољшају свој имиџ код исламског света.

На крају, и ова јавна дебата и дијалог су показали да би било добро да Србија има утемељену националну стратегију са јасно дефинисаним вредностима, интересима и циљевима. Да то постоји било би сигурно олакшано и ово тешко питање које се решава сада кроз овај дијалог. Хвала на пажњи.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем проф. др Бранку Крги. Сада бих дао реч такође некадашњем министру иностраних послова, господину Живадину Јовановићу.

ЖИВАДИН ЈОВАНОВИЋ:

Поштовани господине председниче, господо организатори, даме и господо, ако дозволите, ја бих на почетку изнео неколико теза које не мислим да би било тешко образложити.

Прво, правно-обавезујући докуменат и више од тога постоји. То је Резолуција Савета безбедности 1244, која представља консензус најважнијих сила и најважнијих организација укључујући Европску унију, о решавању питања Косова и Метохије. Тај докуменат не да не треба заобилазити, умањивати његов значај, него треба захтевати константно примену оних делова који нису извршени до сада. Ту би Србија добила за себе значајан простор.

Просто је упитно, зашто није више у жижи преговора питање слободног и безбедног повратка 250.000 протераних Срба и других неалбанаца са Косова и Метохије, јер је то једно лако, за укључивање у дневне редове, разговора и принципијелно питање, на коме се рефлектује не само однос тзв. међународне заједнице према питању протераних, расељених и избеглих лица.

На том питању се рефлектује суштина стратегије запада према српском народу на Балкану и према Србији као држави. То није успутно, нити једно конкретно питање. То је можда велико судбинско питање на коме Србија може обезбедити ширење простора за преговоре.

Следећа теза је, постоји Устав Србије и он обавезује све грађане Србије укључујући, ако смем бити отворен, и преговараче. Има неких чудних коментара о Уставу, као да се ради о неважном документу. Има чак ту и тамо, шегачења од људи где се не би очекивало. Треба уозбиљити укупан однос према Уставу Србије док важи.

Следећа ми је теза да се Србија није одрекла ни Резолуције 1244, нити свог Устава и да не треба да се одриче ни по коју цену.

Следећа теза – да дил, погодба Косово и Метохија за чланство у Европској унији, није прихватљив, јер то нису упоредиве вредности. Ми заиста имамо тешкоћа у економији, у друштвеном животу, у животном стандарду, али то је питање које морамо решавати потпуно изван контекста решавања проблема Косова и Метохије, а никако не давати за право или аргументе онима који би да тргују. Ми једноставно не можемо да тргујемо са Косовом и Метохијом, јер не постоји таква вредност која је једнака вредности Косова и Метохије.

Друга ми је теза да гаранције запада за било које решење у будућности, нису довољне Србији, јер је запад изгубио кредибилитет својим односом и према Резолуцији 1244 и према Бриселском споразуму и према тзв. статусној неутралности и по једној непринципијелној улози ЕУЛЕКС-а и по много чему другоме. Немојмо се заваравати, немојмо пробавати више, запад нема кредибилитета да да гаранције за било какав нови споразум. Он би могао стећи кредибилитет, ово може да звучи надмено кад кажем – само уколико би обезбедио извршавање неизвршених делова Резолуције Савета безбедности 1244 и Бриселског споразума и уколико би обезбедио слободан и безбедан повратак 250.000 Срба и других неалбанаца протераних са Косова.

Следећа ми је теза да смо у концесијама отишли предалеко и да би морали размислити како и колико смемо ићи са новим концесијама. Ми смо учинили концесије и у погледу севера Косова и Метохије и у погледу телефонских и не знам којих других бројева и где све нисмо, и морамо, време је да се запитамо – шта смо за све то добили? Или ћемо сарађивати са онима који кажу – ви сте најважнији фактор мира и стабилности, а то у њиховој интерпретацији значи – једино ви можете утолити глад за концесијама.

И, да закључим са тезама, не верујем да данас постоје услови за одрживо, мирно и праведно решење косовско-метохијског проблема. У систему Уједињених нација, поред Резолуције 1244, има и других докумената, али они су саветодавног карактера, без обавезујуће правне снаге коју има Резолуција Савета безбедности као органа најодговорнијег за мир и безбедност у свету. Како је до тих других докумената дошло, да ли су могли бити другачији и бољи, свакако је важно за анализу, али за праксу само утолико да не бисмо данас или убудуће чинили сличне или веће пропусте.

Вероватно има фактора чијим интересима одговара наше ћутање о Резолуцији 1244 и један лежеран однос према Уставу Србије. Има их који то желе. То се може схватити, јер не одговара њиховим интересима. Што се Србије тиче, она не би смела да одустаје од позивања и од вредности тих докумената, јер је однос према њима принципијелна ствар. Србија треба да тражи компромис, али не на брисаном, неозначеном простору, већ на терену принципа и права. Чим прихвати да је са тог простора удаљена, чим је изместе, Србија је препуштена самовољи других.

Зато не би требало да напушта терен права и принципа и да се у интересу неког прагматизма или наводног реализма, укључи у давање предности неправу у односу на право. И право је по мени део стварности. Раније је била у оптицају теза да је статус кво на Косову и Метохији неодржив. Сада је у оптицају теза да је замрзнути конфликт штетан и да решење зависи само од Србије. Прелази се преко размишљања, преко питања, ко је, како и зашто замрзнуо конфликт. Замрзнуле су га исте оне западне земље које су својевремено наметнуле Резолуцију Савета безбедности 1244, а онда када су својим штићеницима обезбедили и више од предвиђеног у Резолуцији, кад је на ред дошла примена оног што припада Србији, зауставили су примену тог документа.

Европа после Брежита, масовне миграције, експанзије радикалног ислама, тероризма и сепаратизма и јачања суверениста, деснице и ксенофобије, поново тражи себе. Европа је у транзицији. Зна од чега полази и још увек не зна куда иде. Нагрижена је кохезија и ојачао је национализам, нејединство спољне и безбедносне политике постало је озбиљно оптерећење. Велико је међу тим оптерећењима нејединство о непризнавању или признавању једнострано проглашене независности Косова. Далеко више од шума, неслога оптерећује евроатланске везе и сарадњу.

После одустајања САД од ТТИП и Париског уговора, јављају се озбиљне претње нормалној трговини, међусобно поштовање и поверење на ... атлантског осовини су на најнижој тачки. Звуче логично изјаве лидере Немачке и Француске, да је дошло време да се Европа окрене себи. Постављају се питања шта то значи, коме је Европа до сада била окренута. Да ли се окретање, уколико до њега дође, односи само на економију, или и на политику, безбедност, идентитет на стратегију, или се ради о пукој жељи Европљана.

Упркос томе западна Европа и друге њене институције, као што су Европска унија, Савет Европе и нарочито НАТО, остају забрављени у политици заостравања односа са Русијом до даљњег. Глобални светски поредак је у процесу дубоких трансформација... и отварању простора за демократизацију међународних односа, ка јачању улоге принципа међународног права и улоге светске организације. Русија, Кина и друге растуће земље јесу носиоци тих епохалних промена. Нису они ревизионисти, како их запад карактерише, оне су једноставно осетиле глобалан развој и подржавају. Тај развој је у интересу огромне већине света.

Услови и геополитичко окружење у којима се води дијалог Београда и Приштине битно су другачији него у време када је дијалог започет. Питање неадекватности формата преговора намеће се само по себи. Да ли је ЕУ једнако капацитирана данас, са свим нараслим унутрашњим проблемима и неизвесностима као што је била раније. Мој одговор је да није.

Шансе Србије да у том формату обезбеди уравнотежено праведно и одрживо решење, ни раније нису биле Бог зна какве. У новим, данашњим условима оне су још мање. Шансе за праведну и уравнотежено решење и даље се смањују са јачањем геополитичке конфронтације запад-исток у коју је ЕУ дубоко увучена.

Ако агресија НАТО 99. године, као први рат на европском тлу после Другог светског рата није могла да се оконча без учешћа Русије, ако иоле озбиљнији проблеми на свету не могу да се реше без партнерства са Русијом и Кином, да ли је онда могуће праведно и одрживо решење једног вековног проблема као што је косовско метохијски уз учешће само ЕУ. Само једног глобалног фактора.

Да ли је то пут ка равнотежи. Могу ли било какве концесије Србије смирити нестабилност Балкана увезену геополитичким хазардом запада. Може ли се зауставити велика Албанија правно обавезујућим документом, или ће он само убрзати тај процес. Колико пута Србије треба да се спушта и пада низ то уже непостојаних гаранција запада.

Правно обавезујући споразум јасно захтева признавање независности Косова од стране Србије као услов за чланство. Са тим би ишло у пакету све остало чланство у УН, Унеску, ЕПС-у, Савету Европе и међудржавне границе, дипломатски односи, претварање дела српског народа у покрајину, у српску националну мањину. Све оно што је јавност од Бриселског споразума 2013. године јасно. Нуђење модела две Немачке, јесте провидан покушај оправдавања, зававања и наводног чувања образа. Ситуације, међународне околности, порекло, корени проблема немају никаквих сличности или додирних тачака.

Искуство показује да је све до сада текло на уштрб виталних интереса Србије. То што смо престали да бројимо дане од како је прихваћена обавеза о заједници српских општина, добро је што смо урадили, јер може звучати као подсећање да можда смо били превише буквални у тумачењу тог договора.

Ако бих се послужио стилем који је користила већ заборављена контакт група, мој оквир за решавање косметског чвора, могао бих се сажети у четири нема. Нема признавања отетог Косова и Метохије, са или без мимикрије. Нема потписивања, одрицања, ревизије или замене за Резолуцију Савета безбедности 1244. Нема дила, нема

нагодбе Косово за чланство у Европској унији. Нема нормализације без претходног безбедног враћања 250.000 протераних Срба и других неалбанаца. О статусу постоји начелна одлука, то је Резолуција Савета безбедности 1244.

Да закључим, не бих желео да будем припадник генерације која би у име бољег живота прихватила још један ултиматум Немачке и то на 80-ту годишњицу Минхенског споразума. Хвала.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем г-дину Живадину Јовановићу.

Желео бих да пренесем поруку поздрава доајена међународној права проф. Смиља Аврамов, која је прихватила учешће у овој дебати, али из здравствених разлога је у последњем тренутку одустала. Она је иначе дугогодишњи сарадњик института и факултета. С обзиром да се ради о дами која је ових дана обележила 100-ти рођендан, на нама је да јој пожелимо још доброг здравља и дугог живота.

Први круг дискусије је при крају. Дао бих реч г-дину Марку Ђурићу, нашем домаћину, да се обрати скупу.

МАРКО ЂУРИЋ:

Поштовани професори, уважене даме и господо, желео бих да искористим прилику да вам се захвалим за учешће у овом округлом столу у заједничкој организацији Радне групе за унутрашњи дијалог и Факултета за дипломатију и безбедност.

Сама чињеница да се се за овим округлим столом нашли неки од наших најеминентнијих и најугледнијих стручњака, како у области дипломатије, тако у области безбедности, говори о томе да је у Србији на позив Александра Вучића, на позив наше отаџбине Србије дошло до покретања интелектуалних капацитета наше земље са циљем да што свеобухватније, што јединственије ако хоћете, приступимо бављењу овом животном егзистенцијалном питању наше државе.

Данашња излагања учесника, имали су прилике да чују и Срби на Косову и Метохији и читава јавност у директном преносу. Сигуран сам да ће и њима значити да из уста неких од најумнијих српских глава чују нека од виђења решавања овог проблема.

Наравно, став државе Србије, став Владе и њених институција, биће формулисан и кроз овај унутрашњи дијалог, узевши у обзир управо шта неки од наших најумнијих глава кажу и предлажу по питању Косова и Метохије. То ће бити учињено у тренутку и на начин на који се процени да је у највишем државном и националном интересу.

Наглашавам још једном, узевши у обзир и оно шта се за овим и оваквим столовима говори.

Коначну реч о решавању проблема Косова и Метохије свакако ће дати грађани Србије, не ни било која од великих страних држава, сила које су учествовале у креирању криза на Косову и Метохији, па ни оних који мисле да данас држе све карте у својим рукама када је реч о Косову и Метохији, већ понављам, грађани Србије.

Још једном се захваљујем свима који су узели учешће. Радујем се да слушамо и остатак дискусије који ће такође бити унета у укупну оцену унутрашњег дијалога.

МОДЕРАТОР:

Овим смо исцрпили редослед уводничара у првом кругу дискусије. Сада идемо на паузу. Наставак у 12,00 часова.

(П а у з а)

Даме и господо, настављамо са другим кругом дискусија. Дао бих реч дипломати у пензији др. Зорану Миливојевићу, истакнутом медијском аналитичару који се бави овом материјом.

ЗОРАН МИЛИВОЈЕВИЋ:

Господине председавајући, најпре вам се захваљујем на позиву и на прилици да пробам да допринесем овој, рекао бих, значајној дискусији и да изнесем нешто што се по мени чини да може да помогне у тражењу решења за ово прворазредно национално и државно питање.

Дакле, сведоци смо да се ово питање некако, не би рекао нагло, али свакако на један динамичан начин поново вратило и на нашу сцену. Ја разлоге за то налазим у следећем.

Прво, налазим разлоге у потребама ЕУ у њеним потребама да своје проблеме у будућности решава враћањем на активну политику проширења. Ту препознајем и одлуку Комисије која то није имала у својој агенди петогодишњој, да то питање врати.

Други разлог препознајем у промени међународних околности, о чињеници да смо сведоци мултиполарног света, да у најновијој безбедносној стратегији САД из краја прошле године фигурирају, Русија и Кина као главни ривали. У вези са тим фактором Русије на нашим просторима.

Трећи разлог видим у томе да у том контексту запад реализује неке своје стратешке циљеви, који пре свега имају у виду геополитичку слику на овим просторима, а где Косово и Метохија заузима значајно место.

У сва три ова сегмента се Косово и Метохија у овом тренутку појављује као питање, када смо ми у питању, када је Србија у питању, као питање свих питања. Ако смо имали неку резерву везано за то, најновија стратегија о проширењу је била у томе више него убедљива. Врло нам је јасно показала зашто и из којих циљева се том питању придаје посебан значај.

Ако се пажљиво погледа и прочита та стратегија, онда она открива стварне циљеве и стварне интересе везано за питање Косова и Метохије. Зашто је важно да се то питање реши, с једне стране. С друге стране, зашто је важно да се реши на начин како то одговара спонзорима косовске независности, да тако назовем.

Позиције две стране, наше и Европске уније у овом случају су супротне, морам то да кажем. Ја ћу ово своје излагање посветити питању Европске уније, и за то има прворазредни разлог. Прворазредни разлог је зато што је у државној политици, у програму Владе приступање Европској унији зацртано као прворазредни и кључни стратешки циљ.

Ми то морамо имати у виду и зато има смисла да питање статуса Косова и Метохије расправљамо управо у том контексту. Ово што велике силе имају намеру, и што их занима, то се у то уклапа, али мислим да кроз контекст Европске уније, ми треба о томе да размишљамо.

Уосталом, да не буде никакве забуне, процес преговора око овог питања, почео је управо из тих мотива. Дакле, и са техничким преговорима и са оним катастрофалним преласком из Уједињених нација на терен Европске уније, преко Бриселског споразума, преко овога што данас крстимо као нормализацију и о чему разговарамо, је у ствари мотив управо ово. То је везана прича. Колико ја знам, државна политика и даље стоји на том становишту.

Дакле, позиције су супротстављене, позиција Србије, прилази причи о нормализацији. Нећу говорити о историјским категоријама, о томе смо све чули у претходним излагањима. Нема потребе на њих се враћати, и све стоји. Остаћу на терену и сада и за будуће.

Дакле, позиције су супротстављене утолико што ми разговоре о нормализацији, преговоре о нормализацији, како год хоћете, третирамо као статусно неутралне, где

поседовање Европске уније третирамо као неутрално и где се преговори практично одвијају и где јуре са те позиције.

Међутим, када је реч о Европској унији, морамо имати у виду следеће елементе. Прво, главне чланице Европске уније на челу са Немачком, од којих зависи пријем Србије су признале независно Косово.

Са те позиције они нормализацију Београд – Приштина третирају као билатерално питање између два субјекта међународног права. Ту нема никакве забуне, потпуно је логично. Не може Немачка да посматра те разговоре као нешто друго, ако је признала ту државу. Према томе за њих су ти разговори билатералног карактера. Ту нам је стратегија о проширењу најновија врло јасно осветлила са захтевом да решимо гранична питања. Ту је јасно о чему се ради.

Према томе, за то се везује и обавеза у нормализацији да се реше билатерални спорови, почев од границе. Ја сам у једном тексту у Политици подсетио шта пише у преговарачком оквиру. Тамо јасно пише да прихватање примена, правне тековине подразумева територију без Косова и Метохије. Пише у тачки 38. преговарачког оквира, кога смо ми прихватили 2014. године.

Даље, правно обавезујући споразум, ово је сада моје мишљење, али ми се чини и свих елемената, да то тако изгледа, они виде као легализацију државности Косова и обезбеђење за његов приступ међународној заједници. Када то кажем, имам у виду Уједињене нације, ОЕПС, Савет Европе, НАТО и све остало, и то у пуном државно правном капацитету. Не можете очекивати од водећих земаља Европске уније да другачије посматрају правно обавезујући споразум.

За нас је отежавајућа околност у преговорима о нормализацији, да се пронађе компромисно решење, због тога што западни центри моћи на косовској независности граде геополитичку слику Балкана. Граде слику која је раније зацртана и преко тога хоће да је реализују. Ту по мени нема никаквог спора и нема никаквих дилема. Ја не видим да ће се од тога одустати.

Они једноставно полазе и приступу и безбедности стабилности са том чињеницом о новим границама и новим државама која подразумева независно Косово. То посебно сада у овом тренутку када смо сведоци надметања. Када то добија једну сасвим другу димензију, један глобални карактер у коме смо ми улог, на жалост, али је тако.

Шта су кључне чињенице које су за нас релевантне и за која сматрам да треба на њима истрајати, треба их имати у виду када је Косово и Метохија у питању. Што Србија мора имати у виду код даљих приступа решавању питања.

Оне које имају генерални карактер, Косово није настало као држава ни по једном међународно правном нормативном акту, или ако хоћете, ни по теорији, ни по пракси. Подсетићу, државе настају у рату, на мировних конференцијама и постоји још један начин, то је деколонизација. Косово није настало у рату, не прихватам чињеницу да је настало у рату. Настало је поводом против правне агресије, која нема никакве везе са класичним ратом.

Друго, није било предмет међународне конференције. Никаква конференција везано за статус Косова и Метохије није одржана. Колонија није била. Према томе, не постоји међународно правни основ да се третира као држава. То је полазна позиција. Друго, има статус под мандатом Уједињених нација и по међународном праву и по међународно правној пракси, ако хоћете и по политичкој пракси, се од те чињенице мора увек поћи, без обзира какве су околности. То је прва ствар.

Друго, постоји неспорно право на страни Србије. Оно одржава међународно правни статус и Србије и Косова. Овде је о томе доста говорено. Уважени г-дин министар Јовановић је то детаљно образлагао, не бих се на то враћао, јасно вам је о чему се ради.

Када имате ово у виду, не постоји могућност да се наметнути статус Косова, признањем од одређеног броја земаља, небитно је колико их има, потврди у оквиру важећег међународно правног поретка. Дакле, кроз Уједињене нације, кроз Савет безбедности, итд. Чињенице које у прилог тога говоре су потпуно јасне. Због тога ми данас разговарамо на ову тему, иначе не бисмо ни разговарали. Та би тема била већ апсолвирана.

Најзад, оно што је генералног карактера, то је да су се измениле међународне околности. Ово је сад већ политички терен, али пошто је и косовска независност наметнута политичким методама и методама силе, према томе има смисла о томе разговарати и у будуће. Те методе ће бити присутне и у будуће. Због тога их треба и те како уважавати.

Мислим да међународне околности којима смо сведоци иду у правцу потврде мулти поларности и дисперзије утицаја који могу бити релевантни за питање статуса Косова и Метохије. Како у оквиру Европске уније, тако и на ширем међународном плану.

Када говорим о Европској унији, имам у виду став пет земаља, имам у виду Каталонију, Брегзит, итд, све последице које могу произаћи. Проблеми са којима је суочена на институционалном и другом плану. Када је реч о ширем међународном плану, онда имам у виду нову политику, нове транс-атлантске односе, Трампову доктрину, игнорисање мултилатерализма, не помињање Европске уније у Давосу, итд. оријентација на билатерализам, итд.

У прилог овоме хтео бих да кажем једно своје мишљење, када је реч о интересима глобалног карактера везано за статус Косова и Метохије. Постоји разлика између Европске уније и Америке у овом тренутку, баш поводом ове нове Трампове доктрине. Европска унија је заинтересована за статус Косова и Метохије у функцији онога како она види проширење и онога што су њене полазне позиције, о чему сам говорио.

Када је реч о Америци, са овом новом доктрином, њој није приоритет улазак Србије у Европску унију. Она је задовољна са статусом Албаније на овом плану. Албаније, која је у западној сфери утицај и која је чланица НАТО-а. То важи и за Македонију сутра, па и за Косово које планира у НАТО. Те разлике нису без утицаја и без последица и за ово питање.

Оне ствари које се тичу саме Европске уније, које Србија мора имати у виду. Прво, није помињано детерно, већ само у једном политичком контексту. Ја бих рекао и хтео да просто подвучем значај шпанског става везано за право Европске уније. Није суштина шпанског става политички интерес Каталонија, суштина је Лисабонски уговор. По Лисабонском уговору, односно по уговору на коме почива Европска унија, чланице могу бити само државе.

Дакле, чланице Европске уније могу бити само суверене државе. Због тога се на нивоу Европске уније, на нивоу држава чланица приступање Косова и не разматра. Споразум о стабилизацији и придруживању са Косовом је потписала Комисија. Комисија је технички орган. Такве споразуме Европска унија је потписала и са Тајваном, без признања, са Хонг Конгом, итд.

Према томе, није могуће разматрати питање уласка Косова. У ствари, разматрати уопште питање приступања, јер је то противно Лисабонском уговору. Због тога је шпански став имплементиран у стратегији. Због тога тамо стоји да ће се Косово разматрати када се стекну објективне околности. Зато што није могуће по праву Европске уније. То није без значаја. Није без значаја, зато што наша позиција у разговорима на ту тему мора да пође од тога. Не од Каталоније, него од Лисабонског уговора.

Због тога, ако хоћете, третман Косова и Метохије на нивоу Европске уније је у складу са Резолуцијом 1244. Има она фамозна фуснота, итд. Разматра се само на нивоу техничких органа, на нивоу држава чланица, не. То је битно.

Ако хоћете, ако је наравно наш стратешки циљ приступање Европској унији, па Србија око тога нема никакав проблем. Србија је суверена држава и око ње нема никаквих сметњи. Хтео бих да кажем, прилика је да још једну ствар рашчистимо. Они кажу, не може да се понови кипарски модел. Ми немамо никакве везе са кипарским моделом. Север Кипра је окупирана територија коју физички држи једна друга држава.

Оног тренутка, ако би се она повукла, тај део би одмах ушао у Европску унију, као саставни део Кипра. Не постоји никакав мандат за тај део. Нико то није признао. То је једна потпуно друго ситуација. Европска унија, ту су дупли стандарду. У случају Кипра, не говори о границама. Она не тражи од Кипра да успостави некакве границе, него једноставно чека промену околности, повлачење Турске, и завршена прича.

У нашем случају, Косово и Метохија има међународни мандат. Према томе, може се третирати у складу са тим међународним мандатом, а Србија може да уђе у Европску унију. Када се тај мандат разреши, може да се прикључи и ствар је завршена. Али, они то неће.

Ово просто хоћу да разјаснимо, да не буде забуна у којој мери политика превагњује у односу на право, а колико је право важно и колико је важно тумачити право и водити рачуна о тим неким чињеницама.

Најзад, има још једна ствар о којој се мора водити рачуна. Мене ће разумети представници државе, а мислим и ви остали, то је фактичко стање. Фактичко стање је озбиљан аргумент шта год ко о томе мислио. Према томе, знамо о чему разговарамо и зашто ја помињем фактичко стање. Фактичко стање, из простог разлога, зато што је то елеменат који оспорава били који облик државности Косова и Метохије, односно независности Косова. Косовске власти не контролишу ни своју територију. То је доста важно. То је аргумент о коме се мора водити рачуна.

Сада ћу рећи пар неких закључака и можда кратко своје мишљење о неким понуђеним решењима. Шта ја мислим на генералном плану, шта је важно. Прво, мислим да је валидност права на Косову и Метохији и неодрицање од њега важан геополитички и безбедност је интерес Србије од дугорочног значаја. Из тога, тражити решења која право Србије не искључују. То је мој генерални став, просто мислим да то нема разлога. Ја имам упориште и у пракси других земаља. Од земаља које не признају Косово, од тих пет, оне управо то раде зато што задржавају нека права.

Г. Пророковић је био са мном пре 10 година, када је нама Басеску рекао – немојте да мислите да ми не признајемо Косово због Мађара. Не. Због Бесарабије. Нама је одузета Бесарабија, ми се тог права никад не одричемо. Шпанија се не одриче Гибралтара, без обзира о чему се ради.

Према томе, то су ствари о којима треба водити рачун зашто је важно право увек задржати и имати као аргумент изнад свих аргумената. Без обзира на силу и на политику.

Око питања признања реалности, ја просто нећу да говорим о признању државе, с тиме се не слажем, па ћу користити термин кога користе и странци када разговарају са нама, признање реалности, шта год то значило.

Нема озбиљних аргумената да би признање реалности од стране Србије, како се то политички тражи, значајније ојачало међународни положај и дипломатско политички, маневарски простор за реализацију стратешких интереса и то мислим из следећих разлога.

Прво, генерално одрицање од права, на неки начин би означило приклањање политичким условљавањима и смањило би утицај Србије на кретања, и у региону и у односу са суседима.

Друго, релативизовао би се интерес Србије за Србију важних страних фактора и земаља, као што су Русија, Кина, чланице Европске уније које нису признале Косово, пријатељских земаља које имају разумевања за српску позицију око Косова и Метохије. То нису безазлене земље, то су Индија, Индонезија, Нигерија, Бразил, Аргентина, итд. Или, који подржавају Србију из својих неких специфичних интереса.

Треће, признање реалности на основу западних услова и у корист њихових интереса, не би гарантовало истовремено јачање позиције према западу. Ја морам да вас подсетим на 5. октобар, на илузију да ћемо ми ући у Европску унију у кратком року. Ми смо после 5. октобра, прве три или четири године, водили потпуно једносмерну политику у свим аспектима. Ми смо потпуно искључили све остало, осим запада. Ми данас, после 18 година расправљамо на тему која је тада била актуелна, интересантна. Према томе, тих гаранција нема.

Четврто, нема аргумената да би признање реалности повољно утицало на садржај и обим осталих услова у приступним преговорима. Превасходно, када су у питању постављања суседа и других са специфичним захтевима.

Нама је министар спољних послова Немачке рекао – знате шта, сви услови остају, поглавље 23, владавина права, итд. Шта је проблем? Зашто ово тврдим? Тврдим због тога што они питање статуса Косова и решења на коме инсистирају третирају као претходно питање. Зато је 2019 у игри. Третирају исто онако како су третирани заједницу Србије и Црне Горе, како су Хашки трибунал третирани. У томе је проблем. Када се то реши, онда ми крећемо на терен редовних услова и редовних захтева. Није то проблем. Имамо ми интереса да уредимо државу, али је питање за шта ви чините ту концесију и колико то има смисла, у стратешком смислу.

Пето, мислим да би се генерално смањила могућност коришћења и утицаја измењених међународних околности које објективно делују на повољан међународни положај Србије у овом тренутку. Ту имам у виду и ова одмеравања и све ово о чему смо сведоци, што хтели то или не, сигурно утиче на наш повољнији положај.

Ту морам да кажем да спољнополитичка оријентација је сасвим у реду и то дисперзирање интереса, чињеница да су овде присутни интереси, не само једне стране, него и Русије и Кине, Турске и осталих, јача позицију утолико што су те земље заинтересоване да своје интересе штите. Када штите своје интересе, онда их штите у тој мери да може тиме да се парира према другим странама које су искључиве у погледу својих интереса.

На крају, шесто, изгубила би се могућност стратешко политичке и национално интересне валоризације фактичког стања на Косову и Метохији, што такође није без значаја.

Ја морам да кажем и ово пре него што кажем нешто око ових понуђених решења о којима је било речи кратко. Ако је решење статуса Косова и Метохије једина могућност да се реализује виши стратешки циљ, дакле приступање Европској унији. Ја то не знам, али ако је то, ако ће то да надвлада, онда мора постојати компензација која мора бити по вредности реципрочна, гарантована, политички и правно на нивоу земље, изводљива и уверљива. То је изузетно важно. Све друго је, не бих коментарисао.

На крају нешто о неким решењима која се нуде, о којима се разговара. Помиње се немачки модел. Све што је речено о том моделу, ја се слажем. Мотив оних који га предлажу је у томе да нема признања, али има приступа за другу страну, Уједињеним нацијама, односно друга страна постаје субјект међународној права и односа у пуном капацитету.

То је неки модел који се врти. Зашто је он у првом плану? Зато што други модели, помињане су Оландска острва, Хонг Конг, итд. Ни један од тих модела не нуди приступ

Уједињеним нацијама. То је кључна ствар, и зато се врти немачки модел. Зато што у крајњој консеквенци кључни интерес, приступ Уједињеним нацијама, односно пун државно правни капацитет, а ти модели то не нуде. Само нуди немачки модел. Због тога на њега скрећем пажњу.

Друго, разграничење подела, размена територија, итд. Видите, ја не разумем оне који говоре о размени територија. Из простог разлога, то би значило да Србија прво призна независно Косово, па да онда са тим независним Косовом као државом разговара о размени територија. Територије могу да размењују само суверене државе.

Даље, подела Косова, мислим да није реално. Мислим да је интерес западних центара моћи да се реализује ова геополитичка слика која подразумева Косову државом, односно границе и државе које су настале као последица 99-те. Тако да они о томе не размишљају.

Друго, отварање граница на Балкану, не знамо где би био крај. Не ради се само о српско-албанским односима. Да ли би Бугари заборавили могућност да отворе питање споразума из Неиа или Мађари из Трианона, или Албанци Охридског споразума, па Дејтонски споразум? Знате шта би то значило? То нема шансе. На Балкану нема шансе да се отвори питање граница у једном случају, а да друге остану нетакнуте.

Мислим да то води у нове ризике и сукобе. И мислим да је због тога стратешки циљ запада да реализује ово о чему сам мало пре говорио, и превасходни циљ. Разграничење нисам разумео, морам да признам. Шта то значи, српско-албанско разграничење у ком смислу, где, како, тако да нећу ни да коментаришем.

И на крају, правно обавезујући споразум. Онако како се он поставља и онако како ми водимо разговоре о нормализацији и како су наши приступни преговори сада присутни, он би могао да подразумева само оно што се поводом преговарачког оквира или Бриселског споразума договори. То би могао да буде садржај тог правно обавезујућег споразума. Оне не би могао да буде билатерални споразум, или споразум међународно правног карактера који подразумева суверене државе, из простог разлога што Европска унија у томе делује као статусно неутрална. Те разговоре водимо тако. Нико није рекао да се неко тога одрекао, или да се то променило.

Према томе, ми не би смели тај правно обавезујући споразум другачије да третирамо, него само тако. И то са позиција, у којима смо, и ми, и Косово и Метохија. Са њим би могао тај процес да се заокружи, пошто он задовољава и оно што стоји у правном оквиру за преговоре. Тамо се нигде не говори о некаквој државности Косова, итд. Не говори се ни о границама, новина је стратегија, оно што се у стратегији тражи, али што се

нас тиче, за нас је обавезујући преговарачки оквир и држећи се њега, ми можемо правно обавезујући споразум тако да третирамо.

Међутим, ја се бојим да то није тако и бојим се да ће бити старије оно што нам се шаље као порука, везано за нову стратегију о проширењу. Према томе, када је то тако, с једне стране наша аргументација има смисла, али онда неко мора да нам каже да то није то, него да тај правно обавезујући споразум треба да буде билатерални споразум између две државе и да нам то јасно каже.

У том случају, ми морамо размислити о нашој даљој стратегији, приступу у нормализацији, ако хоћете у преговорима о нормализацији, али и о коначном разрешењу са Европском унијом, шта је у ствари крајњи циљ везано за ово питање.

Ја ћу тиме завршити, само ћу рећи још једну реченицу. Просто мислим и понављам оно од почетка, то је мој главни закључак. Ово је везана ствар, везана је ствар Европска унија и статус Косова, везано за наш стратешки циљ. И у тим оквирима, мислим да морамо о томе размишљати, градити аргументацију.

Увек остаје међународна конференција, о томе је данас било речи. Није она могућа само за један проблем, то је сасвим јасно. Она би отворила сва отворена питања, не би подразумевала Европску унију као кључног фактора, већ велике силе у измењеним међународним околностима и све оне механизме који подразумевају класичну међународну конференцију са свим гаранцијама, правима и обавезама и закључцима који иза тога стоје.

Хвала.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем колеги др Зорану Миливојевићу на врло конкретним и креативним сугестијама. Дао бих реч нашем сараднику, доценту др Душану Пророковићу. Изволите.

ДУШАН ПРОРОКОВИЋ:

Хвала.

Да бих био конструктивнији у расправи, и што је могуће краће говорио, нећу понављати оно што је већ речено, пре свега од г. Владисава Јовановића и професора Бранка Крге, а са чим се у потпуности слажем.

У овом уводу осврнућу се на три ствари које су речене, а са којима се не слажем. Прво, у међународним односима не постоје трајна решења. Постоје само трајни процеси. Тако да ми не можемо говорити о некаквом трајном или коначном решењу на Косову и Метохији, уколико то питање посматрамо са геополитичког становишта.

Узмимо, на пример када на западу сада говоре о трајним решењима, они подразумевају да Косово уђе у Уједињене нације. Узмимо на пример да је Косово ушло у Уједињене нације, шта се даље дешава. Прво, добијају приступ свим осталим међународним организацијама и међународном судовима, за шест месеци Србија би добила тужбу за геноцид против становништва Републике Косово, па би се о јаду забавили наредних десетак година, као што смо се забавили због тужбе Хрватске против нас.

У року од неколико година то Косово би постало чланица НАТО, са својом војском коју би одмах формирали. У том НАТО би вероватно били исто оно што је НДХ била у немачком савезу пре и током Другог светског рата. Дакле, постали би највећи заговорник вођења оштре политике против Русије и уласка у хибридни рат против ње на страни САД.

Да ли би све ово побољшало националну безбедност Републике Србије, или погоршало? Не треба пуно знања, па одговорити на ово питање. То је један од трајних процес који би се даље одвијао. Друго, никакав аргумент гледано са аспекта геополитике или врло мали аргумент је то да косовски Албанци 90-их година нису доживљавали Србију као своју земљу. Уколико ово прихватимо као аргумент, сваком ко не признаје или не прихвата Србију као своју земљу, такође морамо омогућити право на независност, били да су то националне мањине. Имамо данас процес где суверенизација је видљива у целом свету.

Шта ћемо са Србима који не антиципирају Србију као своју земљу, једнако као што имамо Французе који не антиципирају Француску као своју земљу? Како њих уместити у уставни оквир и политичке процесе у овој земљи? То не може једноставно да се користи као аргумент, или у малој мери може.

Треће, везано за споразум две Немачке. Ми увек морамо имати у виду историјски контекст. Није западна Немачка одустала од Хаштенове доктрине зашто што су желели да нормализују своје односе са источним Берлином, већ зато што су изгубили подршку свих савезника Споразум између две немачке је био договор између САД и Совјетског Савеза. То се догодило у периоду детанта. Западна Немачка је била присиљена да успоставили, или нормализује односе са Источном Немачком, зато што су све њене савезнице из западне Европе и САД и Канаде признале Источну Немачку.

Дакле, Западна Немачка се нашла у таквој позицији да је морала и сама да успостави односе са источним Берлином. Србија би се нашла у истој ситуацији када би сви наши данашњи савезници од земаља Бригса преко великих регионалних сила, чланица Европске уније које нису признале Косово, то учиниле, од земаља БРИГС-а, преко

великих регионалних сила, чланица Европске уније, које нису признале Косово, то учиниле. Ми другог избора не би имали.

Што се тиче унутрашњег дијалога, ја сам тражио случај у компаративној политикологији да ли нешто овако постоји у другим примерима. Не постоји. Не постоји пример да се на овакав начин водио унутрашњи дијалог у било ком другом случају а имамо више од стотину међуетничких и међунационалних спорова у свету сличног карактера. Неки су чак и по свом историјском развоју врло слични.

Сам по себи овај унутрашњи дијалог јесте изузетак. Он је изузетак, између осталог, и по томе што се делимично води ван институција а делимично и по томе што сви они који су признали тзв. Републику Српску подржавају овај процес. Према дијалогу су врло резервисан став имале земље или дипломате из земаља које нису признале Косово а овај цео процес су снажно подржали пре свега представници Европске уније или САД.

Зашто? Зато што резултат унутрашњег дијалога, барем када се гледа из западне визуре, треба да буде прихватање Ишингеровог плана. Последњи свеобухватни план који је предочен Републици Србији како нормализовати односе између Београда и Приштине дао је Волганг Ишингер у децембру 2007. Он у великој мери подсећа на споразум између две Немачке. Решење је да Србија не мора да призна Косово, не мора да успоставља дипломатске односе са Приштином али мора омогућити улазак такозване Републике Косово у Уједињене нације.

Зашто Ишингеров план није решење? Структура светског политичког система се трансформише. Често смо могли да слушамо претходних 15 година да је Милошевић преспавао пад Берлинског зида. Ја се са овом тезом у великој мери не слажем, али хајде да је апстрахујемо потпуно и прихватимо као такву. Ако се средином деведесетих година одиграо пад Берлинског зида, оно што се данас дешава није пад једног зида него политички земљотрес глобалног карактера који ће оставити дугорочне последице.

Промене које данас и емпиријски можемо да измеримо по значаја неких држава у светском политичком систему, њиховој војној и економској моћи, много су веће и драматичније него промене које су се одиграле почетком деведесетих година. Решење за Косово гледано са нашег аспекта и неке наше војне, економске и политичке потенцијале вероватно није замрзнути конфликт али није ни да се тај конфликт решава у овом тренутку док земљотрес траје. Дакле, полако да сачекамо, да видимо шта ће се десити па ћемо онда у новом оквиру преговарати са Албанцима.

Друго, притиска на Србију у мери какав смо видели 1999. године или последњи пут 2008. више неће бити, не само због промене структуре светског политичког система, већ и због све већег сукобљавања на релацији Европска унија – НАТО. 2007. на 2008. када

смо преговарали о Косову, транс-атлантско партнерство је било свршена ствар, тако су нам говорили америчке и европске дипломате. Ми данас видимо да тај споразум није потписан, да нема новог трговинског споразума између САД и Европске уније а посматрајући Трампову доктрину видимо да то уопште није на дневном реду, барем што се Америке тиче.

Односи између НАТО, који постаје средство за остваривање геополитичких циљева САД и Европске уније постају све комплекснији и могуће је да ће у једном тренутку резултирати стварањем европских војних снага, што смо последњи пут чули од председника Макрона у једној наизглед. Дакле, више тог здруженог, кумулативног притиска који је долазио из Брисела и Америке неће бити.

Треће, такозвана Република Косово је скуп и неуспео пројекат. Скоро сам разговарао са једним колегом са запада. Рекао сам му – нађи ми позитиван чланак о Косову који је објављен у последњих пет година у било ком западном медију и плаћам ти ручак. Није га пронашао. У западном медију.

Посматрајући све индикаторе, економске и социјалне, политичке, безбедносне, стање на Косову је данас горе него у тренутку када су Албанци једнострано прогласили независност. Ово је јако битно за наш унутрашњи дијалог, зато што нам говори да Косово има своју унутрашњу политичку динамику. Они могу сутра, ако се ми сагласимо, постати чланице Уједињених нација. То уопште неће утицати на њихову политичку динамику, на унутрашњу политичку динамику. Ти процеси ће наставити даље да теку онако како су текли у историјском континуитету и ми на њих можемо мало или нимало да утичемо. То да се ми само заварамо како ћемо неким споразумом нешто у преговорима с њима добити па заштитити своје интересе једноставно није могуће.

Четврто, Косово је *sui generis* и то нам показују примери и Каталоније и Курдистана, где је такође злоупотребљен случај Косова да би био организован референдум.

Пето, Европска унија је данас у најдубљој институционалној, политичкој и економској кризи од оснивања и не говорити о 2025. години него говорити о било каквом учлањењу Србије у Европску унију због те кризе у овом тренутку је немогуће.

Такође, додао бих зашто не треба мењати своју политику о Косову и прихватити Ишингеров план са фактором Русија, иако је у нашој јавности често наглашавано то да се Русија није нешто претргла око заштите српских интереса. Гледајући са аспекта Русије, то имате у истраживањима низа њихових научника, Русија је превише инвестирала на Балкан, пре свега када се говори о њеној политичкој моћи. Нешто што је Јелена Гускова

писала, само бих подвукао – 2007. године Русија је шест пута блокирала покушаје САД да прогурају амандмане на Резолуцију 1244, фактички напишу нову и њом омогуће да Албанци организују референдум.

Дакле, није стављала вето, али је у припремним радњама и састанцима који су организовани пред седницу Савета безбедности, шест пута блокирала покушаје САД да промене 1244.

Промена политике Србије сада би се драматично одразила на наше односе са Русијом. Ми би једноставно изгубили свако поверење у Москви. Питање је ко би онда штитио наше интересе и када говоримо о Босни и Херцеговини, тим резолуцијама о геноциду, које су се појављивале и многим другим ситуацијама.

Још два аргумента да дам у прилог овом мом оквиру. Дакле, прво на Косову су приметни знаци политичке дестабилизације, унутрашње политичке дестабилизације која нема везе са Србијом. Та дестабилизација се одражава у два смера. Први смер је у драматичном погоршавању односа између Албанаца. То ће тек ескалирати са оснивањем суда, са почетком рада суда за процесуирање злочина против припадника тзв. ОВК и друго, у односима косовских Албанаца према западним земљама, западним званичницима и њиховим дојучерашњим спонзорима.

Та криза и та дестабилизација која ће се се одигравати у великој мери ће бити неконтролисана. Србија нема потребу сада да жури са било каквим решењем када сви предвиђају да ће на Косову доћи до кризе и друго, треба истаћи да је процес депопулације на Косову и Метохији међу албанским становништвом и те како уочљив. Укрштајући податке последњих годину дана, према потрошњи струје, броју СИМ картица, броју изашлих на изборе, претпоставља се да број Албанаца који живи на Косову и Метохији у овом тренутку не прелази 1,1 милион. Ми више немамо онај демографски притисак који тера Албанце или индукује њихов територијални експанзионизам, па сад да морамо због тога да журимо да идемо у неко решење. Уколико дође до визне либерализације, све су процене да ће тај број пасти на неколико стотина хиљада. Дакле, број Албанаца који живе на Косову и Метохији се континуално смањује претходних десет година. Чак и уколико погледамо број новорођених по жени, видећемо да и ту имамо смањивање свих индикатора, зато што је албанско друштво ушло у четврту фазу демографске транзиције. То је прво постало приметно у Албанији крајем деведесетих година, потом међу Албанцима у Македонији средином 2000. Данас је захватило и Косово и Метохији и то је историјски процес који не може да се мења.

Шта радити у оваквим околностима уколико одбијемо Ишингеров план? Косово је мултидимензионалан, комплексан проблем па се према томе треба тако и опходити. Прво је да Србија мора да инсистира на испуњавању до сада преузетих обавеза. Ја сам јутрос,

путујући ка Београду, слушао једног нашег званичника који кука. Каже – 1600 и 1700 је дан како Албанци не формирају ЗСО. Од кукања у међународним односима, у међународној политици немате ништа, такође ни од писања саопштења за јавност. Ви морате инсистирати да испуне своје обавезе и за то користити све правне и политичке механизме.

Друго, како би добили на времену и смањили притисак на нас али и отворили једну важну тему јесте инсистирање на имовинским питањима. Од 1999. године Србија је неколико пута, различите гарнитуре политичара и наших Влада су покушале да отворе имовинско питање, запад од тога бежи а тек Албанцима није у интересу. Имовинска права су неotuђива и ми морамо да извршимо снажан притисак да се у техничком дијалогу коначно отвори питање наше приватне државне и црквене својине.

Треће, ако треба бити конструктиван према Албанцима а треба, нама није у интересу да идемо у нове ратове, да имамо нова сукобљавања, онда им треба понудити не само европску перспективу, што чини Брисел, него и осигуравање енергетске безбедности преко Републике Србије и покушај заједничке реиндустријализације Косова уласком у пројекат „Један појас – један пут“.

Енергетска безбедност се решава припајања Косова са Србијом, наравно, неком од најављених пројеката стратешких цевовода, било да се ради о Турском току, Јужном току или Посејдону а процес реиндустријализације може бити покренут кроз кинески пројекат „Један појас – један пут“, у ком је Србија врло активна.

Наравно, Албанци ће у првом тренутку једну овакву понуду одбити али решавање питања њихове енергетске безбедности без ослањања на Београд је немогуће. Решавање њихове реиндустријализације или економског оживљавања без ослањања на Београд је такође немогуће. Просто и то је ствар географије много више него политике.

Четврто, јасно и недвосмислено, морамо одбацити Ишингеров план, чак и треба разговарати на ту тему у наредним годинама, концепт две Немачке и споразум између две Немачке није оквир у коме смемо тако нешто да радимо.

Пето, морамо од Албанаца на политичком нивоу тражити компромисни предлог. Какав је то компромис када само ми о њему размишљамо? Мора и друга страна да покаже не само вољу него и идеје како мисли да до компромиса дођемо. Ја сам последњи пут у Приштини на једном скупу, некаквом српско-албанском дијалогу, био у октобру месецу, ниједан од албанских саговорника није споменуо никакав компромис, жељу да се са Београдом разговара о неком политичком компромису. Они хоће да разговарају о нормализацији односа, да ту мало попусте нешто на унутрашњем плану, али они су остали

зацементирани на позицији на којој су били 2007. године, дакле или независност или ништа.

Морамо натерати њих да кажу шта је компромис исто као што морамо да натерамо Европску унију или органе Европске уније да нам кажу како виде мапу пута Србије у процесу евроинтеграције уколико Косово није у Уједињеним нацијама. Имамо правну, можда правну али сасвим сигурно политичку основу да то тражимо после последњег споразума између Макрона и Ердогана, где је наведено да ће Турска добити специјални статус за сарадњу са Европском унијом.

Дакле, Европска унија поново прави и конструише неке изузетке, зато што је Турска важна за регионалну безбедност целог источног Медитерана. Србија није Турска али једнако, као што је Турска важна за безбедност источног Медитерана и ми смо важни за регионалну безбедност целокупног Балкана, тако да неки изузеци могу да се праве једнако као што ми можемо стално да испоручујемо предлоге Европској унији о томе како ћемо наш пут наставити.

Седмо, када је реч о сарадњи са ЕУ, морамо покренути питање рада ЕУЛЕКС-а. Та мисија је таква брљотине правила да део проблема на Косову, који данас постоје потичу од корумпираности и неспособности ЕУЛЕКС-а. За ово што говорим постоји сасвим солидна архива и правна и свака друга основа, не у Србији него у западним медијима, у западним академским круговима. Србија не може вратити овај процес у Уједињене нације уколико не отвори питање рада ЕУЛЕКС-а а такође не можемо извршити било какав притисак на Европску унију и себи раширити преговарачки и маневарски простор уколико не отворимо питање рада ЕУЛЕКС-а.

Осмо, када је реч о самим Уједињеним нацијама, постепеним враћањем целог процеса у Уједињене нације мора се вратити и питање организације међународне конференције о распаду бивше Југославије. За то је неопходно годинама унапред спремати терен, прикупљати аргументацију, али Косово није само питање српско-албанских односа. Статус Косова данас није само питање српско-албанских односа већ питање начина на који се распала Југославија и велике интернационализације целог тог процеса.

На крају, ми се суочавамо са једном претњом која се зове - могуће уједињавање Косова и Албаније. Мислим да та претња није реална, али она се стално подгрева. Јуче је Еди Рама да је могуће да Косово и Албанија врло брзо у некој скоријој перспективи имају једног председника. Такође то питање не може да са амортизује нити на њега да се одговори саопштењима за јавност него оштрим политичким одлукама.

Мислим да једнако као што Албанци подгревају то питање могућег уједињења Косова и Албаније, Србија и Бањалука морају стално да држе отвореним питањем потенцијалног референдума статуса Републике Српске. То уопште није против наших комшија у Сарајеву, нити је усмерено против безбедности региона. То је чисто начелно политичко питање.

Уколико се нешто Албанцима омогућава, уколико они имају право да дају такве изјаве, имамо право да их дајемо ми. Уколико запад њима прогледа кроз прсте па им дозволи да организују неке такве процесе, онда ћемо и ми јасно вуће паралелу. Питање Косова је комплексно, сложено, свеобухватно. Ови предлози које сам изнео су такви али такав је цео процес кроз који идемо већ неколико деценија, зато ни решења не могу бити једноставна.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем Душану Пророковићу на врло опсежној анализи, на идејама које је изнео. Мислим да у оквиру ових геополитичких разматрања треба мало елаборирати тај однос према Европској унији. Да ли је цена за улазак у Европску унију признање Косова, која је алтернатива томе, јер видимо ових дана да и у изјавама највиших званичника актуелне политике се та теза разматра.

Замолио бих геополитичара Александра Алексића да се укључи у дискусију.

АЛЕКСАНДАР АЛЕКСИЋ:

Господине председавајући, господо саговорници, уважени студенти, моје излагање бих започео путем кроз другу половину 20 века, која је Србија довела у другу деценију 21 века да живи стварност која нема одговоре на следећа питања – шта је територија државе Србије у рангирању једне земље у свету, узимају се два чиниоца. То су популација и производња, али само под претпоставком да територијална целовитост земље није упитна.

Да ли држава Србија у 21 веку има донесен било који стратешки документ којим ће дефинисати циљеве развоја у свим сферама свог постојања од појединачног до свеобухватног, да ли је могуће такав документ уопште донети ако претходно није дефинисан територијални оквир да коме жели га реализовати и да ли држава у својој популацији има капацитета да такав документ уопште предложи свом народу, донесе га и реализује.

Постоје два важна фактора која Србију онемогућавају у последњих 30 година, да такав документ донесе. Један је геополитички а други је демографски. Геополитички фактор своју предисторију вуче из претходног државног оквира, који је настао

формирањем АВНОЈ-евске Југославије, када је истовремено у Европи гвозденим завесом подељен оквир интересних сфера.

За прецизну дефиницију геополитичког фактора неопходно је сагледати унутрашње и спољашње векторе сила. Спољашњи вектори сила су детерминисали и све унутрашње векторе сила. Док је Европа била подељена по споразуму са Јалте и Берлински зид симболички дели интересне сфере, а геостратешки играч и геополитички стожере држао уздржаним, у ери хладноратовске динамике процеса. До тада су унутрашњи вектори сила били на ниском интензитету.

Унутрашњи вектори сила производили су до тада хомогенизације становништва у републикама и покрајинама у сопствени национални и квази национални територијални оквир а који је додатно био повезан са својим националним заједницама које су расељене делом света.

Сви до једног у датом тренутку су активирани са сопственом територијалном претензијом и жељом за самосталношћу. Као што сви знамо, тај тренутак се десио управо рушењем Берлинског зида, чиме је уједно срушен и Кремски мировни споразум из фебруара 1945 и активиран низ тзв. обојених револуција, које су своју најбруталнију манифестацију имале управо у ратовима вођеним на тлу бивше Југославије.

Резултат тих ратова било је преко 150 хиљада убијених, више од 4 милиона расељених лица. Једино је рат у Босни и Херцеговини окончан мировним споразумом у Дејтону. Сви остали ратови никада свој епилог нису имали кроз неопходну мировну конференцију.

Ратови деведесетих на тлу бивше Југославије представљали су најснажнију индукцију унутрашњих вектора сила од стране спољашњих вектора сила. Историјографија је данас готово једногласна да су све процесе у бившој Југославији планирали, реализовали и покушавају закључити англоамерички геостратези са циљем приближавања НАТО пакта границама Русије, чије интересе за рад својих покушавају истиснути из Европе.

Стара америчка стратешка геополитичка школа са почетка 20. века која по цену светских сукоба, какви су били Први и Други светски рат, не сме дозволити савез између технологије и западне Европе пре свих Немачке и сировина Русије. У ту сврху, источна граница НАТО пакта после рушења Берлинског зида почела је да се помера ка истоку. Русија је управо тада ушла у контролисани процес ослобађања баласта великог царства, којим више није могла управљати исцрпљена хладним ратом, трком у наоружању и снажним смањењем броја становништва у другој половини 20. века.

Циљ Русије био је да запад поверује да осваја лако територије земаља источне Европе, увлачећи их једну по једну у НАТО. Само језгро Русије и њена безбедносно-обавештајна заједница за то време се успела сачувати и реорганизовати. Из болесног великог царства Русија се трансформисала у здраво мање царство, али много функционалније, оперативно способно да одбрани своју територију која се протеже у 12 временских зона, Русија преузима буквално све нуклеарне бојеве главе са територије комплетног СССР-а у заустављање демографског слабљења и коначан почетак опоравка у свим сегментима индустрије и друштва уопште.

Паралелно са тим процесима Русија ствара снажне савезе са земљама БРИКС-а, ослобађа се долара и купује злато у рекордним количинама. Данас је недвосмислено свет поново закорачио у мултиполарност у снажно економско раслојавање и слабљење западне цивилизације. Англо-американци у свим земљама које су усвојили након рушења Берлинског зида остављају смрзнуте конфликте које контролишу. Механизми контроле су корупција и организоване криминалне активности локалних политичких естаблишмента. С друге стране, стварају и подржавају њима лојалну опозицију која као термин први пут улази у доктрини САД за Балкан и том лојалном опозицијом прете непослушним и корумпираним политичарима на власти и тиме их додатно притискају да све спољно-политичке одлуке доносе у складу са интересима запада, док у својим земљама могу заводити страховладу у свим сферама живота.

Посебан удар на суверенитет држава спроводи се кроз друштвену пасивизацију свих оперативно способних кадрова који могу организовати политичке покрете који могу да се супротстављају вољи запада, која иде чак до њихове физичке елиминације. У бившој Југославији највећи данак ратовима платила је Србија. Деиндустријализована, масовно расељена, уништени војно-индустријски капацитети, распродата плодна земља, тешко разједињена, задужена по принципима економских убица чикашке школе Милтона Фредмана, са војно окупираном територијом Косова и Метохије од стране НАТО пакта и паравојне формације ОВК, која је формирана од стране НАТО пакта, о чему постоји велики број докторских дисертација данас и на западу а које се проучавају, колико ја знам, једино на Факултету за дипломатију и безбедност.

Србија се данас налази у тешкој геополитичкој ситуацији. Владајућа елита нема план за будућност земље и покушава балансирати између блокова у новом мултиполарном свету, верујући да на тај начин може сачувати глобални развој догађаја и постављања нових линија разграничења интересних сфера. Неактиван приступ је додатно слаби, као што слаби све ресурсе земље до тог нивоа да прети демографско уништење територијално отварање питања Војводине и Санџака, отварање питања осталих мањина. У мери у којој

је тешко сачувати остатак земље и дати јој наду за будућност, многоструко је теже размишљати о повратку Косова и Метохије у уставни оквир Републике Србије.

Зато се поставља питање где се Србија налази данас и шта има у својим рукама. Србија је 2006 године добила Устав који је усвојен на референдуму и за који је гласало више од 3,5 милиона гласача. Устав је аklamацијом проглашен у Народној скупштини. Устав је на снази али он, као што сви знамо, не производи правно дејство на комплетној територији. Србија не покушава да стави у функцију све уставне компоненте власти, како би остварила правно дејство Устава на комплетној територији.

Србија је 2008. године потписала нафтно-енергетски важан споразум са Руском федерацијом којим је "Гаспром њефт" купио контролни пакет акција НИС. Владајућа елита води дневну политику без стратешке визије изградње оперативне државе и друштва. Владавину остварује кроз изборне процесе, нелегитимност и недемократичност, печат стварају посматрачке мисије земаља запада уз мисију ОЕБС-а.

Из таквих избора проистичу сви сегменти власти – председник државе, Влада, Парламент, тужилачка организација, судска организација а све се то у хијерархији вертикале преноси потпуно аналогно, без одступања на локални ниво. У владајућу странку могу да пређу сви функционери других странака без опасности да ће бити процесуирани за било какав кривични прекршај а судски процеси за злоупотребу службених положаја суштински служе да се са починиоцима тих кривичних дела може преговарати о њиховој некажњивости.

Све политичке странке које су биле способне да Србију оздраве и учине сувереном у суштинском смислу су маргинализоване, подељене су до парламентарног непостојања или сведене на појединце одбачене од оних који су опозиција лојална англоамеричким националним интересима у региону.

Број буџетских корисника као што знамо се стално увећава, масовним партијским запошљавањем и ухљебљењем гласачког апарата, док производни капацитети стагнирају. Нова англоамеричка стратегија за Балкан дефинише континуитет такве политике, чиме би земља ушла у зону потпуне политичке импотентности и трајног нестајања.

Аутономна покрајина Војводина и мање регионалне целине које су иступале са политичким идејама о сопственој недовољној аутономији, политички су стабилне тачно у оној мери у којој се у Београду остварује интерес запада. Интерес запада је да Србија промени Устав. То сви знамо. Интерес запада је да Србија призна независност Косова, интерес запада је у најмању руку да Србија не омета приступ Косова и Метохије светским организацијама о чему се сведочи свих ових дана кроз причу о немачком моделу.

Србија, према старости становништва, спада у пет најстаријих европских земаља. Пројекције упозоравају да ће се процес старења интензивирати а број становника снажно наставити да се смањује. Србија је изложена дипломатском притиску да своју спољну политику у потпуности усклади са политиком запада према Русији и тиме сруши вековно пријатељство два народа. Од Србије се тражи да приватизује привреду до краја по моделу који је започет 2000 године. Механизмима притиска су додатна задужења и отплате постојећих дугова. Запад жели да Србија постане пуноправном чланицом НАТО пакта и да НАТО тиме преузме у своју оперативну зону деловања комплетан Балкан и југоисточну Европу.

Запад ће спречити сваки покушај у коме би било која земља Балкана са Србијом исказала жељу да формира стратешки савез. Савезе ће дозволити и исти ће бити пожељни али тек онда када се Србија постане пуноправном чланицом НАТО пакта након чега би НАТО преузео контролу над свим министарствима силе у региону и формирао савезе којима би лакше управљао, укрупњавајући територијалне целине.

Сви елитни официри Војске Србије, који су за суверену државу Србију, биће или су већ пензионисани или маргинализовани. Интерес запада је да образовани систем Србије буде на што је могуће нижем нивоу, а у коме би се производили доктори наука чија научна оригиналност не постоји, сем у мири плагирања туђег научног доприноса. Прокламовани циљ запада је да Србија никада не изађе из зоне неразвијених држава, са бруто националним дохотком од 1045 долара по глави становника. То је Србија данас, онако како ја видим.

Обнова Србије је могућа и треба да буде процес којим ће сви сегменти друштва бити обновљени у три паралелна сегмента. У првом сегменту Србија треба убрзано да изађе из зоне неразвијених држава. За тај процес је потребна мобилизација комплетног друштва уз строгу примену *ad hoc* донесених законских текстова, по појединачним сегментима. За тај процес је неопходно зауставити процес придруживања Европској унији, по угледу на Исланд. У другом сегменту Србија треба да изађе из зоне лоших кредитних задужења и додатни новац за обнову потражи код банака земаља БРИКС-а, тачно у оној мери у којој је задужена код земаља западних кредитора, чиме би демонстрирала и финансијску неутралност.

У трећем сегменту Србија треба да обнови људске ресурсе отварајући искрену комуникацију са својом великом, способном, паметном и образованом дијаспором кроз програме повратка уз обнову породице у којој се рађају деца и са колена подиже нова Србија наде. Само таква Србија може реинтегрисати Косово и Метохије у оквире свог устава, уз гарантовање правне сигурности и статуса националних мањина, у складу са

стандардима САД и ЕУ. На том путу Србија треба тражити помоћ сила у успону које се вековни пријатељи Србије а данас расту у оквиру савеза БРИКС.

Србија треба у складу са Уставом институционално одговорити на све једностране правне акте који су донели органи институција на Косову и Метохији и исте прогласити правно ништавним. Србија треба увести обавезно служење војног рока као основ за обнову људског потенцијала којим ће јачати своју војну моћ а она гарантовати неутралност. Србија треба у потпуности испоштовати уговор са Русијом о формирању Српско-руског хуманитарног центра у Нишу и особљу доделити дипломатски статус, чиме ће и симболички потврдити своју неутралност у односу на исти статус који данас има особље НАТО пакта у Србији.

Србија своју војну неутралност треба потврдити обавештајно-безбедносним уговорима са земљама БРИКС који су потпуно еквивалентни са уговорима који су већ потписани у оквиру програма Партнерство за мир са НАТО пактом. Србија треба стратешким актима да прецизно поброји све своје природне ресурсе којима располаже и одустане од даље приватизације великих система. Србија треба да подигне увозне царинске стопе на све производе које српски сељак може да производи и мотивише миграције становништва из градова у село. Србија треба да донесе стратешке обавезујуће документе којим ће забранити генетски модификовано семе и потпуно реактивирати сопствене ресурсе за производњу семена и производњу пољопривредних производа уопште, факултете, институте, локалну заједницу, задруге и сељаке.

Србија треба да донесе стратешке акте еквивалентне са актима који постоје у Америци и Русији о деловању невладиних организација и њиховом финансирању. Србија треба да стимулише репродукцију становништва кроз потпуно нове законске акте, којима би мајке са троје и више деце, по детету постале буџетски корисници способни да подигну нову Србију. Србија треба да успостави директну комуникацију са свим заједницама које у Србији живе без посредовања амбасада које преко мањинских заједница додатно притискају и покушавају политички управљати процесима у Србији.

У том смислу Србија нема велики број опција. Српске опције крећу се од најлошије могуће, али коју не верујем да треба избегавати поменути. Најгора опција по Србију је да Србија одустане од сопственог Устава, да призна Косово и Метохију, да уђе у НАТО, да угасе Српско-Руски хуманитарни центар у Нишу, да уведе санкције Русији, да национализује НИС, да се додатно задужи код западних кредитора, да приватизује све националне ресурсе по рецептима економских убица и да позове сопствено становништво на Косову и Метохији на потпуну лојалност квази држави Косово и Метохији.

Најбоља опција по Србију која је апсолутно немогућа у овом тренутку јесте опција да Србија одустане од војне неутралности и уђе у преговоре о специјалним односима са земљама БРИКС, одустане од европских интеграција, уз помоћ партнера из БРИКС на дневни ред Савета безбедности Уједињених нација поново долази интернационализација питања Косова и Метохије уз захтев да ЕУЛЕКС напусти Косово и Метохију, захтева затварање НАТО базе "Бондстил", нуди Русији стратешко партнерство у рудном басену на Косову и Метохији, као и стратешку базу као одговор на америчку базу "Бондстил" и на тај начин додатно демонстрира неутралност, уведе обавезно служење војног рока, мобилише најквалитетније кадрове из обавештајно-безбедносних служби, који су привремено пензионисани, обнови високе школе одбране и Војну академију, припреми војску за ослобађање Косова и Метохије, одустане од додатног задуживања и тражи од земаља БРИКС повољније услове за рекредитирање западних кредита уз инвестирање у инфраструктуру, коју би подржале земље БРИКС. Србија са тим кредитима може ући у реиндустријализацију.

Међутим, као што сам рекао на почетку и ова опција је много далека од Србије готово немогућа. Средње решење коме сам најближи у сопственим анализама јесте да Србија не треба да промени Устав, да Србија не треба признати Косово и Метохију и обавезно, Србија не треба потписати било какав обавезујући документ за улазак Косова и Метохије у међународне институције, потпише уговор о стратешкој размени са земљама БРИКС у области наоружања који су потпуно идентични са уговорима које Србија има са НАТО пактом, уведе обавезно служење војног рока, мобилише најквалитетније кадрове из обавештајно-безбедносних служби, који су привремено пензионисани, обнови високе школе одбране и Војну академију, Српском-Руском хуманитарном центру у Нишу додели у складу са договором пуни дипломатски статус, одустане од додатног задуживања и тражи до земаља БРИКС повољније услове за кредитирање западних кредита, уз инвестиције у инфраструктуру, коју би подизале земље БРИКС и Србија на тај начин ушла у реиндустријализацију.

МОДЕРАТОР:

Остало нам је у овом другом кругу дискусија према планираном дневном реду још три дискусије. То су др Бранко Надовеза, научни саветник, проф. др Михајло Манић и доц. др Милорад Ђоковић, па бих замолио да то у једном синтетизованом излагању укажу на основне акценте тих својих приступа. Очигледно је да је проблем Косова и Метохије мултидимензионалан, има много аспеката, тако да се надам да ће следећи дискусанти указати на те значајне историјске, културне и економске аспекте.

БРАНКО НАДОВЕЗА:

...(почетак неразумљив) и како га интегрисати, када је Никола Пашић, да ли *lex speciale* данашњим или аутоматски уставну интеграцију Косова прекинуо Први светски

рат, у Краљевини Југославији тај проблем уопште није био, сем неколико побуна које су врло брзо решавали углавном се налази у архивама, четници Косте Пећанца. Тај проблем полази од 1944, када, да тобоже не би Косово припало, као што су хтели балисти целу Албанију, онда ће бити аутономија, у оквиру Србије, што није ни предвиђено АВНОЈ-ем, него после 1945, конституисањем Србије. За то су најкривљи наши бивши комунисти.

Нисам ја антикомуниста. Напротив, према тој идеји гајим једно дубоко социјално поштовање, али постоје комунисти који су радили против своје земље и који су радили у интересу своје земље. Почиње још горе, као што је више пута помињано, територијално проширење, да би касније амандманима на Устав 1974. и пре тога Брионским пленумом и ликвидацијом Александра Ранковића. Мада не мислим бог зна шта о њему, он је тек после тога постао нешто, а учествовао је у тим катастрофалним поделама, да би тај проблем кулминирао. Српски народ је изгубио све оно што је стекао генерацијама, пре свега Балканским ратовима и стварањем Југославије 1918. У наредном периоду, њена елита је проћердала од државе СХС, на штету српског народа, створено је шест, идентично као програм Хрватске сељачке странке.

Касније тај проблем са једном територијалном аутономијом, која је почела да Уставом 1974. добија карактеристике државе почела агонија. Недавно смо видели проблем Осме седнице, која се осуђује. Једна катастрофална емисија на РТС у два наставка добила је награду, где се уопште не помиње суштина проблема а то је ликвидација косовске државности, претварање у једну јаку аутономију, што је урађено Уставом 1990. године члановима 108 и 112. Предвиђена је једна квалитетна аутономија на највишем нивоу.

Касније, у тој емисији напада се, то је тобоже сплеткарење, Милошевић, Буца Павловић, Петар Стамболић, ко је шта негде рекао. То је била ствар укидања државних ингеренција Косова и Метохије и претварање у аутономију, што се сад приписује као тобоже Иван Стамболић, био један, не би се све десило да је он остао, Милошевић за све крив. Милошевић то није, апсолутно, историјски тачно. Имали смо једну катастрофу која има једну историјску позадину, као што је за руски народ кобна 1922, када је руска империја претворена у Совјетски савез са 16 федералних јединица, тако имамо и АВНОЈ.

Изнет је читав низ добрих аргумената историјски, правно-политичких. Проблем Косова треба ставити у један међународни аспект. Нисмо изгубили Косово од Албанаца. Напротив 1998. и 1999. један мали део наше војске и полиције је бриљантно поразио 100 пута јаче непријатеље, иако сада испада као да смо ми поражени и у Босни, Хрватској, Косово, медији садашњи, што апсолутно није тачно и није патриотски. У Устав треба ставити да је Косово окупирано а не систем делимично Западна и Источна Немачка. Уставна категорија, то је једина категорија између међународног јавног права. Мислим да

садашња власт којој није лако и која се копрца, не би јој нико од нас био у кожи, покушав а нешто највероватније једно правно решење, каквог нема ни у међународном јавном праву ни уставном праву.

Вероватно је циљ да Косово постане де факто независно а да се нашој јавности да неко образложење није тако и да се овај исцрпљени народ припреми за то и да тобоже пронађе се. Видећемо шта ће се десити. Ствари су врло јасне – да поставимо као одговорност наших историјских савезника. Ми сва страдања имамо бранећи православље и словенство. То питање је пре свега питање Русије, која апсолутно мора помоћи у одржању Косова и Метохије.

Имамо случај Резолуције о Сребреници од стране Велике Британије. Дали смо, по мом мишљењу, да ме сада не схвате лоше, орден Чуркину који је ту био само један дипломата који је подигао руку, а који се није баш у распаду Југославије увек показао као највећи пријатељ Српског народа. О томе постоје документи о периоду Крајине-Босне. Али, он је обичан дипломата.

Истакао бих писмо тадашњег председника Томислава Николића Путину, које сада не помиње нико, али које је једна велика, стравична ствар где он моли Путина да стави вето у Савету Безбедности. Питање је да тога није било да ли би био стављен вето, јер једно је Руски народ, а друго је Руска елита према којој често морамо бити опрезни.

Што се тиче тог проблема, то ће бити врло тешко јер САД и Велика Британија, Немачка опет на свој начин, стоје по мом мишљењу застрашујуће чврсто на позицијама независног Косова. Мислим да су они спремни можда, да уђу и у светски рат. Зашто? Да ли због неког богатства Косова или продора Ислама у Европу, није ми јасно. Значи, тај проблем морамо поставити као међународни. А, што се лично мене тиче, да ме нико овде не схвати лоше, многи ме познају, ја једино верујем да ми КиМ можемо вратити оружаном акцијом наше Војске и Полиције. Значи, апсолутно га не можемо вратити другачије.

И друго, то је једно манипулисање Српским становништвом на КиМ од стране многих, а делимично и ове власти. Чак, сећам се да је у првом дијалогу један професор са Правног факултета рекао – па, ми ћемо имати Косово док имамо тај Српски народ. Па, није тачно ни са каквог права. Ни уставног ни јавног, међународног. Не мора ту да буде ни један једини Србин, Косово је апсолутно српско. То су елементарне ствари. Немамо много времена и тиме бих завршио своје излагање.

МОДЕРАТОР:

Хвала проф .др Бранку Надовези. Мислим да би било компатибилно пошто су поменути економски ресурси да колега, доцент др Милорад Ђоковић узме реч. Па, да презентира своју дискусију. Изволите.

МИЛОРАД ЂОКОВИЋ:

Овде ћу се мало задржати на енергетској безбедности користећи методологију студија случаја. Наиме, крајем прошле године у Националној стратегији САД дословце пише, то је неки трећи став – да ће САД бити енергетска сила први пут, доминантна енергетска нација. Зашто ово говорим? Очито све ове године ми се на неки начин недовољно бавимо енергетском безбедношћу Србије. А, мислим да енергетска безбедност сваке земље, то пише у неколико уџбеника, да је то задњи бастион националне безбедности једне земље. Остало ћу мало скратити.

Значи, у класификацији приоритета угрожености различитих интереса Републике Србије на КиМ, на првом месту је егзистенцијални и политичко економски положај Српског народа. Сложио бих се овде са колегама који сматрају да није суверенитет. Један је написао руски, имао сам срећу да сам разговарао са људима из центра у Русији, каже – и да нема ни једног Србина на Косову, то не значи да је тиме угрожен суверенитет. Значи, питање територије остаје априори питање свих питање.

На првом месту је економски положај Српског народа. На другом је заштита културно историјског и духовног наслеђа Српског народа. А, на трећем месту су рудна богатства, најдрагоценији ресурси Републике Србије. Питање коришћења и власништва енергетских ресурса на КиМ није само економско, већ представља витално питање угрожавања енергетске безбедности и суверенитета државе Србије. Од маја 1999 године на КиМ је сувереност подељена између више актера, локалних органа власти, покрајинских, међународних институција итд. чије су надлежности често сукобљене и испреплитане, али без суверенитета Србије. За привредни развој и енергетску безбедност Србије међу минералним ресурсима највећи значај има лигнит чије геолошке резерве, скоро су рађене процене и Светске банке и УНМИК-а, крећу се од 10 до 12 милијарди тона.

Од 1999. године, а то је и касније настављено, основана је и Косовска електроенергетска корпорација КЕК, али ова корпорација уз благослов међународних асоцијација и организација је у потпуности узурпирала рударско-енергетске ресурсе и објекте које је градила Република Србија. Више од 7000 радника је избачено с посла. Неки су отети. Било је убистава. Један мали број ради овде у Србији. Међутим, шта је овде битно? То да је најважнија област у програмима и ЕУ, али шта је интересно? Овај Споразум који је потписан 29.јуна 2001 године о супституцији, наслеђу бивше СФРЈ, Албанске власти су га тумачили да су и јавна предузећа, а међу њима и ресурси, да имају својство друштвене својине. Скоро је је објављен њихов текст. Прочитао сам га.

Међутим, 1989. године Република Србија је у Скупштини СФРЈ, Србија је донела Одлуку где пише дословце да је то државна имовина. Значи, јавна предузећа. Сви акти који су касније донети говоре да су то наши ресурси. Зашто је угрожена енергетска безбедност Србије? Из разлога што је рударски басен Колубара као највећи басен у Србији, већ је потроши 32% од свих резерви. Ископано је закључно са овом годином негде око милијарду и 120 милиона тона угља. А, Косово је до сада ископало само 2% процената количина.

Интересантно је рећи, 1981 године у паролама које су биле на Косову је стајало – Трепча ради, Београд се гради, доста Црвена буржоазија, немојте да нас експлоатишете. Међутим, од 1995 до 1999 године ЕПС је слао своје стручњаке на Косово да помогну. Тада није било ни редукација. Међутим, од 1999 године, а о томе у нашим медијима нема ништа, стање на Косову је катастрофално када је у питању енергетика. Има један извештај који је урадила Светска банка где говори о стању енергетике, где се види да тамо само ради један коп. Он производи између 6 и 9 милиона. Они немају ни кадрове. Нису спремни да управљају тим системом.

Овде предлажем да се учине максимални напори да Србија поново стави под своју надлежност, мислим на електропривреду, те ресурсе. Овде помињемо лигнит. Из простог разлога, овде имам податак да је Србија све ове године улагала силна средства и све оне обавезе које је потписала 1974 и 1976, 1958 године, ми редовно отплаћујемо све те кредите.

Ових дана сам чуо једну информацију, кажем да је просто невероватно да ми чак, плаћамо њима и осигурање њихових потенцијала. Значи, решавањем имовинског статуса и власништва, иначе, ми морамо упоредо да радимо да то не буду мултилатерални споразуми него да будемо у оквиру ових договора, морамо најхитније да поставимо питање власништва. Иначе, овде у Костолцу је три пута скупља експлоатација угља него на Косову. Тамо је однос јаловине, ископане земље и угља 1 према 1. Овде је од 1,1 према 4. С тим што смо већ сада ушли у зону као Србија да морамо иселјавати и насеља и Ибарску магистралу.

Завршио бих, решавање имовинског статуса и власништва енергетских ресурса на КиМ је политичко питање. Правно питање. Геостратешко питање, економско питање и безбедносно питање без кога нема трајног и просперитетног развоја Републике Србије и њене енергетске стабилности.

Међутим, очито да рат за Косово изгледа да је ипак био у питању и рат и за ресурсе. Тренутно на Косову у задње три године се налази дванаест компаније које раде

истраживање. Имају специјално дизајниране летилице за ниске летове који сакупљају геофизичке податке широм Косова, укључујући и магнетна поља, електро-магнетику и радио-метрику према зрацима. Ова истраживања спроводи једна Финска и једна Британска.

И сами видите интересовање страних инвеститора. Интересантно је да су то све Американци. Они су потписали неки уговор да граде једну електрану која кошта хиљаду долара, а немају копова. Мислим да је ово стратешко питање где би морали наши државни органи уважавајући анализе које је урадила Светска банка, где видите да они и сада имају редукције струје. То нико од нас не зна. Они изласком из електропривреде, стање косовске електропривреде је много лошије него што је било. Боље је стање је било пред рат него што је сада. Они су тамо у једном енергетском колапсу. И мислим да то морамо имати у виду убудуће. Припремио сам рад о томе. Хвала.

МОДЕРАТОР:

Хвала на веома интересантном излагању. Сада бих у оквиру другог круга дискусије дао реч проф. др Михајлу Манићу. Изволите.

МИХАЈЛО МАНИЋ:

Драго ми је што смо на почетку слушали анализу једног истраживања. Рад који ћу презентовати се тиче једног истраживања које је рађено у Косовској Митровици, а тиче се квалитета политичког комуницирања и партиципације студената у Косовској Митровици. Основна анализа је теоријска, а то је улога актера политичког комуницирања и посматран је један троугао који чини политичари, медији и грађани. Основна емпиријска анализа подразумева утврђивање степена развијености политичке партиципације. Затим, утицај актера политичког комуницирања. И анализа ставова студената у Косовској Митровици.

Претпостављам да је претходно истраживање, с обзиром да је колега Радуловић рекао, рађено коришћењем онлајн начина истраживања. То јесте практично. Али, поставља се питање коју то структуру људи обухвата. Тако да је могуће да је у том онлајн истраживању било и оних који долазе са простора КиМ, односно Косовске Митровице. Претпостављам да је у том истраживању било и оних који су радили онлајн упитник. Ово истраживање се тиче управо студената у Косовској Митровици. И одговора на питање каква је партиципација у Косовској Митровици. И претпоставка у овој хипотези јесте да је она на ниском, односно незадовољавајућем нивоу, то јест, да уопште те партиципације и нема. Па, се онда ту поставља питање ко су кривци. Кривци су, управо онај троугао који сам рекао, у ствари, представници власти, медији и грађани. И ова анализа ће показати у ком проценту су они „кривци“ за такво стање у Косовској Митровици.

Претпоставка пасивизма студената јесте због одређених разлога, овде је наведено неколико њих, као што је недовољна информисаност, непознавање законских оквира, неповерење у медије, у представнике власти. Посебно је карактеристично оно што је карактеристично и овде код нас, а то је исцрпљеност различитим изборима, дугогодишња политичка превирања, конформизми, монотонија, и оно што нам је најважније у том тренутку јесте да сви размишљамо о будућој егзистенцији. Па, су нам те информације много важније.

Основни предмет истраживања је била партиципација студената у јавном политичком животу, квантитативна метода је коришћена, односно анкетање. И то су била питања која су била претежно затвореног типа, са понуђеним одговорима. Место истраживања је Косовска Митровица. Студенти, њих 201 испитаника. И квотни критеријуми су полна структура испитаника и образовање. Ово су сада неки подаци који су били најважнији и зато скрећемо на њих пажњу. Ово је класичан однос између жена и мушкараца приближно исти. И основно питање јесте, на који начин су се информисали студенти о различитим политичким питањима.

91% је оних који су се изјаснили да то раде посредством медија. Веома мало је осталих, као што су чланство у партији, у синдикатима. 10% је рекло да се информише најчешће посредством неких неформалних група као што су студентска удружења на факултетима, комшијска размена размишљања, итд.

Ово не треба да вас мучи. Ова математика која прелази преко 100% зато што је у овој анкети било дозвољено да нека питања подразумевају и више заокружених одговора. Па, зато се преплићу овакве вредности. Информисање посредством медија је оно што је било најтипичније код студената у Косовској Митровици и 39,8 испитаника каже да прати националне медије. Косовске локалне медије прати 32, а много мање оних који прате косовске медије и медије међународних снага на КиМ. Све скупа чини процентуално учешће од 63,2%.

Већина студената користи електронске медије. Њих 73,1%. Њих 40,8 користи интернет, штампане медије скоро дупло мање. И то су најчешће наши национални медији као Блиц, Куир, Ало, Политика, Данас. Док врло мало користи, занемарљиво мало, локалне медије. На КиМ је то недељник "Јединство".

Који су то нерешени проблеми у граду на КиМ и шта су то студенти препознали? Основне три ставке јесу: лош рад градских институција, несређене градске инфраструктуре и нерешена комунална питања. Градске институције и инфраструктура негде заузимају подједнак удео у проценту, а комунална питања значајно, али нешто мање. И шта је одговор на питање стопе незапослености и лоше економске и политичке

ситуације у граду? Испитанике брине проблем 40,3% што је нормално. А, изузетно је приметно да је степен корупције на 33,8%. Мање њих наглашава проблем који је иначе и у Србији, проблем избегличких и социјално угрожених породица, људских права.

Ово је слика која показује да су студенти приметили да су представници политичким власти, овај први стуб, у већем проценту идентификовани као највећи проблем код студената. А, да су ови мањи, ту негде представници илегалних политичких институција у Приштини, такође, већи проблем. Док грађани заузимају најмањи део целе те приче.

Они који су одговорили да су грађани највећи проблем у Косовској Митровици, одговорили су на начин да грађани нису информисани о потреби њиховог укључивања. Због тога и не постоји таква активна политичка партиципација студената. Да је ниво свести и знања 30,3% у оба случаја. И да 11% је оних који немају поверења у рад локалних институција. 22,2% сматра да појединци не могу да учине ништа по том питању, што је изузетно велики проценат.

Ово је процентуална вредност партиципације студената у политичком животу која показује колико у ствари студенти у политичком животу у Косовској Митровици. Њих је 30,8%. Док је две трећине оних који уопште не учествују у том процесу. И најчешће своје ангажовање виде кроз гласање на редовним локалним изборима, односно много више је оних који учествују. Више од две трећине учествује у изборним кампањама.

Студенти не желе да партиципирају у политичком комуницирању, у политичкој ситуацији на Косову, односно Косовској Митровици због тога што нису довољно информисани о свим тим проблемима. 8,5% је оних који кажу да немају поверење у локалне медије јер су најчешће у спречи са политичарима. А, разочараних је негде око 13%.

Поверење у представнике власти и градских институција, 24,5% нема никакво поверење. Док је 21% оних који су засићени празним причама и обећањима, свакидашњим која се дешавају. Зашто студенти не желе да учествују? Зато што најчешће кроз одговоре дају одговор који је по њима безвредан, да је њихов глас безвредан. 7% је оних који су тако рекли. 7% је оних који су рекли да су исцрпљени различитим изборима који се дешавају врло често код нас. А, 2% је оних који су дали одговор који гласи да их не интересују проблеми у граду зато што то не интересује појединце у њиховом окружењу или друштву.

Комуникација између представника власти, медија и грађана на локалном нивоу је незадовољавајућа. 46% испитаника се тако идентификовало. Средње је 40,3%. То је висок

проценат за ова оба модалитета. А, мање њих је рекло да 4% испитаника сматра да је висока, односно 9% је рекло да комуникација уопште не постоји.

Овај доњи податак довољно говори. 53,8% испитаника је рекло да су главни кривци политичари. Чак ни овај збир остала три модалитета не може да достигне вредност криваца политичара. Ово је само део који се тиче одговорности медија у целој овој причи, који су такође у спречи са политичарима и партиципацијом. И ово су ставке где студенти покушавају да понуде нека решења. Они нуде неко решење, најактуелније је ово 50,7% где би медијско извештавање требало да буде много боље, активније, агилније, агресивније, како би се студенти укључили у политичко комуницирање. Затим су ово неки нижи делови, а указујем на податак где је мали број испитаника нудио сопствене предлоге од ових који су понуђени. Говорећи да би политичари требало да буду отворенији и да има оних који револуцију виде као решење проблема на КиМ.

Овај занемарљиви број, вредност од 0.5% не говори да су о томе говорили сви испитаници, већ је то проценат оних који су се усудили да дају свој одговор који је подразумевао модалитет слободног заокруживања, односно дописивања одговора. Ова анализа треба да покаже да локална заједница треба да има одређена јасна правила за учешће грађана у одлучивању, а која могу да допринесу и поверењу између власти, грађана и медија.

Закључујем предлозима које су студенти понудили, а то су адекватне промене јавних политика. Стимулативније окружење за форме директне демократије, активније учешће грађана. И то је оно на шта су студенти у Косовској Митровици указивали као проблем због чега не желе да се укључе у политичку партиципацију.

Мислим да би истраживање које је презентовао колега Радуловић било јако добро да се примени и на простор КиМ, односно Косовску Митровицу. И онда бисмо имали неке адекватне одговоре на питања која су постављена код нас. И у складу са оним што постоји као истраживање које сам ја урадио у Косовској Митровици са студентима Универзитета. Хвала.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем. Искрпели смо други круг дискусија. На крају је остала тачка – ПРЕДЛОГ МОДЕЛА ДОНОШЕЊА ОДЛУКЕ НА ДРЖАВНОМ НИВОУ.

На почетку сам рекао да је Институт за стратешке студије урадио две врсте истраживања. На почетку смо чули од презентера студента, који је дао коментаре првог истраживања. Ово друго истраживање чији је носилац био академик проф. др Сениша

Боровић је било засновано на једној експертској методи. Замолио бих академика да узме реч. Изволите.

СИНИША БОРОВИЋ:

Тешко је закључити оволико излагање једном малом презентацијом. Након проведене Делфи методе, експерти су били сагласни у следећем, мора се сачувати Српски народ на КиМ. Мора се сачувати културно историјско благо и верски објекти. Мора се сачувати целовитост територије КиМ у оквиру Републике Србије. Било је још одговора, али су ово кључни.

Експертско језгро, након истраживања алтернатива које сте данас чули и свих варијанти које су поменуте, усагласила је могућа алтернатива коју је требало рангирати критеријуме и усагласила полазну матрицу за доносиоце одлуке. Тако је створен модел за вишекритеријумску оптимизацију из области вишеатрибутивног одлучивања.

Поред тога, сви који смо учествовали у истраживању урадили смо и своје индивидуалне радове који ће вероватно бити штампани у Зборнику где смо покушали да дамо допринос Стратегији за спровођење алтернативе или одлуке коју буде донело руководство.

У стратегијском одлучивању доносилац одлуке и његов стручни штаб су дужни да разраде алтернативе. Шта се под тим подразумева и ако има потребе, објаснићу касније. Али, доносилац одлуке који нема разрађене алтернативе већ се унапред определи за једну алтернативу, он не може да дефинише ни више критеријума. И такав доносилац одлуке мора да плати сваку цену која се од њега тражи ради његове реализације. Стратегијске одлуке се могу доносити ад хок. Без метода. Могу се доносити о методама за стратегијско предвиђање, што смо ми покушали да урадимо. Затим, вишекритеријумском оптимизацијом секвенционалним одлучивањем, одлучивањем при ризику у конфликту неодређености и неизвесности. И што је најважније за све ове методе за стратегијско одлучивање, развијени професионални софтвери.

Зашто је важно? Зато што учесник у стратегијском одлучивању мора се за то оспособити. И не само то, него своје способности мора коректно користити и мора се борити да то буде прихваћено. А, наши ставови ће бити најлакше прихваћени ако их унапред можемо егзактно исказати и квантификовати. Па, онда их упоредити са другима и извршити избор. Стратегијско одлучивање укључује научна предвиђање, процену вероватноће реализације или математичко очекивање реализације. Показатељи успешности и стратегијско планирање.

Још је важно напоменути да добра управљачка стратегија мора одражавати интересе целине. Јер, онда она има шансе да систем изведе из невоље или да предупреди да систем не дође у нежељено стање. Према овим основама разрађене су алтернативе доносиоца одлуке. Прва алтернатива је Резолуција 1244 – Косово је део Србије под привременом контролом УН. Друга алтернатива је – Србија задржава суверенитет и контролу границе према Албанији, Црној Гори, Македонији, а Албанци задржавају аутономију и оно што ми од њих тражимо то треба и ми њима да понудимо, да они формирају своју заједницу општина, али без државних атрибута и граница. Трећа алтернатива је – Србија попустила пред западним уценама и испуњава наметнута решења, али без потписивања обавезујућих докумената. Четврта алтернатива је - Србија припрема Војску и савезнике за ослобађање КиМ у датим историјским условима, а простор КиМ третира као привремено запоседнуту територију. Део државне територије Републике Србије која је под окупацијом. Након тога организовани повратак прогнаних Срба на КиМ. Пета алтернатива је – српско руководство потписује обавезујућа документа под притиском и даје легитимитет сецесионистичкој творевини да постане држава, а касније чланица међународних институција. И шеста алтернатива је – Србија води преговоре и дијалог са Приштином и западним освајачима, али не прихвата уцене и одржава стање без нових уступака. Ми нисмо рекли – замрзнуто, него – замрзнуто је када се ништа не догађа, а ми кажемо да се води активан дијалог.

Критеријуми – најважније је да Србија оствари пуни суверенитет над својом територијом. Затим, следећи по важности – Србија и Српски народ располажу државном и приватном имовином. Србија може да само штити културно историјско наслеђе на КиМ. Четврти критеријум је, Србија због војне интервенције трпи људске губитке и материјална разарања. Пети, Србија има међународну подршку у оквиру УН. Шести је, Србија добија санкције, међународну изолацију. И седми, Србија има савезника за борбу и има дипломатију на својој страни.

Важно је напоменути да сви критеријуми који се примењују у стратегијском одлучивању нису једнаке важности. Теоретски им се може давати произвољна важност. Али, из праксе и из дугогодишње примене ових метода у структурама где сам радио, препоручује се да релативна важност критеријума се креће у распону од 1 до 3. И друго, утицај критеријума на алтернативу може бити позитиван, а може бити и негативан. Када смо ту анализу завршили, онда смо добили следеће.

Србија остварује пуни суверенитет над својом територијом, итд. Важно је погледати К 4, Србија због војне интервенције трпи људске губитке и материјали разарања. То је негативан критеријум. А, врло је важан. И Србија добија међународне санкције, К 6, и међународну изолацију. Тај критеријум је такође оцењен као релативно важан са оценом 2.

Након тога, усаглашена је почетна матрица за одлучивање где су унети сви параметри о којима сам говорио. И припремљен је модел за вишекритеријумску оптимизацију и рангирање. Овде смо се одлучили за методе вишеатрибутивног одлучивања и професионалне верификоване софтвере из области вишеатрибутивног одлучивања. Након спровођења поступка добијени су следећи резултати. Прво, овај парцијални део показује да поједине алтернативе у овом домену могу бити подједнаке важности. Одмах треба уочити да алтернативе које се налазе у зеленом подручју су прихватљиве, а оне које се налазе у црвеном подручју нису прихватљиве за доносиоца одлука.

Овде је показан полигон поретка алтернатива. Не могу да показујем по ентеру, али обратите пажњу на горњи шпиц где пише – плус 1. То би било идеално решење по коме би сви критеријуми били максимално задовољени. Иза тога видите колико је А 1 близу идеалном решењу. А, то је прво компромисно, оптимално решење. Друго је А 2, и тако редом. Видите где се налази А 5. Овде су већ зелена и црвена поља подељена на два дела, с тим да су у овом доњем делу алтернативе које се препоручују да се одбаце. Овде је то приказано у мрежном приказу где се показује поредак алтернатива у мрежи. То је мање битно.

Битан је овај приказ – потпуни поредак алтернатива, где се јасно види да је алтернатива А 1 најбоља, да је А 2, друга по рангу. Као и да је алтернатива А 4, такође прихватљива. А 6 и А 3 нису прихватљиве, а А 5 је алтернатива за коју се препоручује одбацивање.

Какав је утицај критеријума на алтернативе? Из овог приказа се види, то је битно, када се анализира одлука и када се анализира ваљаност модела и одлуке. И овде је приказ алтернатива и одлуке у координатном систему. Идеално је решење да најбоља алтернатива и одлука доносиоца одлука падне у први квадрант, што се нама показало као тачно да је то А 1 и да је ова црвена линија са тачком најбоља одлука за доносиоца одлуке.

Овде је показан визуални интервал стабилности. Од 0 до 100% и показује колико је то решење за које се доносилац одлуке одлучи стабилно. Овде се види да је А 1 стабилна од 0 до 100%. Није баш равна, али је доста стабилна. Док су А 2 и А 4 у почетку једнаке, с тим да А 4 мало залази у ово негативно подручје.

Шта је важност ових метода, а што се може симулирати? Овде је показано само једно стање које једнозначно показује поредак алтернатива и прихватљивих и оних које нису прихватљиве. То се може изменом критеријума, параметара критеријума,

избацивањем, на даљим критеријумима испитати стабилност решења. Наша симулација показује да је решење које ћемо предложити стабилно.

Овде се показује оцена ефикасности алтернатива. Максимална ефикасност је на врху овог црног квадрата. А, затим, следи алтернатива А 1, која је најближа и која се сматра за оптимално компромисно решење.

Према томе, када се све то изанализира, остаје да је поредак алтернатива прихватљивих, А 1, А 2 и А 4, а нису прихватљиве А 6, А 3 и А 5. Након вишекритеријумске оптимизације и рангирања алтернатива, доносиоцу одлуке се препоручује следеће компромисно оптимално решење. Алтернативе прихватљиве за одлучивање, најбоља алтернатива је А 1. Борити се доследно за провођење Резолуције 1244 Савета безбедности УН. Прихватљива алтернатива је А 2, аутономија и заједница албанских општина без државних атрибута и граница.

Треба узети у обзир и припремати се за одлучивање и алтернатива А 4, а то је војна опција. Неповољне су алтернативе А 6 и А 3 и не препоручују се за одлучивање. Најнеповољнија алтернатива је А 5, а то је потписивање обавезујућег споразума и препоручује се њено одбацивање.

Прелазно решење за КиМ, по нашем истраживању је да се прво, у потпуности имплементира Бриселски споразум, а затим да се наставе преговори. После стратегијског одлучивања следи разрада стратегије и стратегијско планирање. Сви смо покушали да разрадимо стратегију и ако буде штампан зборник радова, то ће се у нашим радовима видети.

Чије је онда Косово и Метохија када све то знамо? Наши западни савезници знају чије је КиМ, јер су ово њихови извори. До њих се тешко долази. Ми знамо чије је КиМ, јер је ово Епархија Рашко-Призренска. Како евентуални будући господари поштују и штите културно наслеђе КиМ, види се из овог приказа од 17. марта 2004. године.

Шта је до сада све уништено и демолирано од манастира и цркава на КиМ, види се из тог прилога. Према томе, зашто се намеће хитно решавање статуса КиМ? Чули смо све разлоге и све то уважавамо. Али, основно је да би се прешло на следећу фазу, а она је обавезујући споразум са Републиком Хрватском. Ту нас чекају нови стратегијски изазови. Хрватска је чланица ЕУ и НАТО, а НАТО своје стратегијске одлуке доноси научно коректно и проводи их упорно. За овај простор стратегијске одлуке су донете 1977 године, а проводе се до дана данашњег. Али, то је тема за неко друго излагање.

МОДЕРАТОР:

Захваљујем академику, проф. др Синиши Боровићу који нам је презентирао научни модел на једном експертском узорку. Ова идеја, модел је урађен у оквиру једног ширег приступа Института за стратешке студије. Значи, осим почетног, уводног презентирања, масовнијег и ширег истраживања, урађено је и ово експертско истраживање.

Мислим да би оно могло, говоримо о научном моделу, да буде искоришћено. Јер, ми смо данас на 16 сесији унутрашњег дијалога. Фактички, укључене су све компетентне личности у држави. Можда би овај модел био могућ у сажимању свих ових идеја, предлога, закључивања, итд. да би се ту направио један што већи консензус који би могао да буде од одлучујућег значаја и доприноса за државну политику.

Са презентацијом овог истраживања предвиђени дневни ред исцрпели. Пре него што закључим седницу, да ли има евентуално неких дискусија, питања, коментара, сугестија? (не)

Захвалио бих свим учесницима на конструктивном раду, доприносу овој дебати. Замолио бих и оне учеснике који имају у папирној форми припремљено своје излагање да то доставе Институту, јер имамо амбицију да врло брзо урадимо и један тематски зборник радова.

Мислим да смо данас сучелили различита мишљења, личне погледе, дијагнозу стања, искуства из сопственог миљеа, итд. И мислим да у једном балансираном приступу, могу се извући одговарајући закључци. Наравно, да је врло тешко наћи право решење и прави модел одлучивања. Нема идеалног модела. Налазимо се у једном изузетно драматичном историјском периоду где нам треба много мудрости, пажње, компромиса и вештине да дођемо до таквог решења које ће задовољити националне и државне интересе.

Још једном хвала свима на учешћу.

- Крај снимка -